

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiae Ecclesiasticae Pars ...

Historiae Ecclesiasticae Pars Secvnda, Qva Continentvr Socratis Scolastici
Constantinopolitani lib. 7. Theodoriti Cyrensis episcopi lib. 5

Christopherson, John

[Köln], 1569

Socratis Scholastici Historiae Ecclesiasticae, Liber Septimus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12704

SOCRATIS
SCHOLASTICI HI-
STORIAE ECCLE-
SIASTICAE,

Liber Septimus.

*Quòd post Imperatoris Arcadij obitum relicto
annorum octo filio eius Theodosio, Anthemius
Præfectus imperij administrationem suscepit.*

CAPVT I.

ORTVO igitur Imperatore Arca-
dio, Calend. Maij. Basso, & Philippo
Coss, Honorius eius frater, partium
versus occidentem suscepit governa-
cula: Theodosius iunior Arcadij fi-
lius, octo annos natus, partes ad Ori-
entem sitas rexit, per Anthemium præ-
fectum, qui summâ rerum pro eo ad-
ministrabat. Hic Anthemius nepos erat Philippi, qui Pau-
lum Episcopum, regnante Constantio, expulit ecclesia, Ma-
cedoniumq; in eius locum substituit. Idem Constantino-
polim firmis mœnibus circûdedit: vir quidem & visus est,
& reuera fuit, hominum id temporis facillè prudentissimus,
nihilq; temerè & inconsultò aggressus est: Sed semper de
rebus gerendis & cum plerisque aliis necessariorum com-
municauit, & cum Troilo Sophista in primis, qui tum sapi-
entia, quæ in ipsius animo insita erat, tum singulari rerum
civilium prudentia, Anthemio nihilo fuit inferior: ob
eamq; causam Anthemius in omnibus ferè negociis susci-
piendis illo consiliario vsus est.

*De Attico Constantinopolitano Episcopo, & qui-
bus moribus præditus erat.*

CAP. II.

Impe-

Imperatore Theodosio octauum iam ætatis suæ annum agente, Atticus triennio Episcopatum Constantinopolitanum cum maxima laude procurauerat: Vir, vt supra demonstrauius, doctrina mediocri, sed pietate & prudentia eximius. Quamobrem Ecclesiæ, eius temporibus magnopere fuerunt amplificatæ. Nam non modò suæ ipsius fidei fautores cõcordia deuinxit, verum etiam hæreticos sua obtusefecit prudentia: quibus certè nihil voluit exhibere molestiæ ille quidem, sed vbi eos perterrefecerat, rursus se erga illos mansuetum & facilem declarauit. Quinetiam neque doctrinæ studio neglexit: quippe in veterum scriptorum monumētis euoluendis multum operæ posuit, inq; eisdem magnam noctis partem contriuit, & propterea neq; Philosophorum neque Sophistarum argutiis capi, & obtusefieri potuit, & propterea neque à Philosophis, neq; à Sophistis barbarus, & in sermone rudis habitus est. His, qui cum eo in colloquium veniebant, vrbani, & blandus: qui autem erant affecti mœstitia, cū illis condolefcere visus est. Ne multis: omnia, vt est apud Apostolum, omnibus factus. Primum, cum presbyterij gradum obtinuisset, conciones, quas summo studio confecerat, ad verbum ediscens, in ecclesia recitauit. Postea crebro vsu & diligentia maiorem audaciam adeptus, ex tempore concionari cœpit, rationemq; docendi magis popularem secutus est. Verùm eius conciones non eius generis fuere, vt meritò vel ab auditoribus studiose perdicerentur, vel monumentis mandarentur literarum ad posteritatem. Sed de eius natura, moribus, doctrina denique satis superq; videmur disseruisse. Iam verò ad res eius temporibus gestas, quæ sunt dignæ hominū memoria, explicandas veniamus:

1. Cor. 9.

De Theodosio & Agapeto, qui Synadis Episcopatum gerebant.

C A P. III.

Theodosius quidam Synadum, vrbis Phrygiæ Pacatianæ Episcopus, hæreticos (in ea namque vrbe complures erant ex secta Macedonianorum) grauiter persecutus est, eosq; non modò è ciuitate, verum etiam ex a-

x 5 gris

SOCRAT. HISTOR.

gris relegauit. Atque istud aggressus est, non de more orthodoxæ ecclesiæ, quæ homines persequi non solet, neque studio rectæ sinceraeque fidei imitatus, sed turpis quæstus auiditati inferuiens, vt ex hæreticis pecuniam cogeret. Itaque nihil reliquum fecit, quod ad Macedonianos vexâdos pertineret: manus clericorum, qui de eius erant ecclesia, contra eos armare, infinitis ferè machinis, quibus illos conturbaret, vt cœpit: in iudicio vinctos sistere non desit: maximè omnium Agapetum, illorum Episcopum variis incommodis & molestiis affecit, Ac cum primarij prouinciæ viri non satis habere virium & autoritatis ei viderentur ad supplicium de Macedonianis sumendum, Constantinopolim celeriter contendit, mandatum præfecti prouinciæ postulat. Dum Theodosius Episcopus his de rebus Constantinopoli moram facit, Agapetus, quem sectæ Macedonianæ præesse docui, ad rectam sanamque de fide opinionem redit. Nam consilio cum vniuerso clero inito, & populo ecclesiæ suæ conuocato, persuadet, vt fidem Consubstantialis recipiant: Quo facto, cum ingenti multitudine, imò verò cum populo vniuerso ad ecclesiam ire maturat. Ac precibus peractis, sedem, in qua Theodosius considere consueuerat, capessit. Simul atque populum concordia vinculis in vnum colligauerat, de reliquo fidem Consubstantialis docuit, vnde ecclesiarum administratione ad urbem Synada spectantium potitus est. His rebus ita constitutis, post paulo Theodosius Synada reuertitur: præfecti mandato fretus, quod secum attulerat. Atque ignarus rerum, quæ ipso absente, acciderant, extemplo ad ecclesiam pergit. Inde ab omnibus, qui ibi aderant, expulsus, Constantinopolim denuò proficiscitur. Qui, simul atque eò aduentabat, grauer suum statum coram Attico Episcopo deplorare, se iniquè Episcopatu eiectum docere cœpit. Atticus autem, vt intellexerat, rem feliciter ad ecclesiæ commodum cecidisse, verbis Theodosium lenire: suadere, vt genus vitæ quietum & vacuum à molestiis consecraretur, communemq; omnium vtilitatem suis priuatis commodis anteferret. Scribit præterea Agapeto, vt Episcopatum teneat, nihilque molestiæ sibi ex offenso Theodosii animo suspicetur euenturum.

De

*De Iudæo qui per Atticum Episcopum in diuino baptis-
mate neruorum resolutione liberatus erat.*

CAP. IIII.

ATque vt hæc vnâ res, quam temporibus Attici acci-
disse modò commemorauî, permultum profuit eccle-
siæ, sic eadem tempora & miraculis & donis sanatio-
num nobilitata fuerunt. Nam Iudæus, qui à multis iam an-
nis paralyti conflictatus, in lecto decubuerat, cum omnia cu-
rationum & medendi genera, omnes que Iudaicas preces ac
vota expertus, nihil planè inueniret remedij, tandem ad
Baptismum Christianorum confugit, pro certo persuasus,
huius tanquam veri medici adiumento se ad integram va-
letudinem restitutum fore. Quæ res erat quàm primum
Attico significata. Ille igitur Iudæum fidei articulis insti-
tuens, & spem in Christum ei annuncians, iubet ad bap-
tisterium in lecto apportari. Iudæus paralyti oppressus, si-
mul ac baptismum sincera fide receperat, & ex lauacro ba-
ptismatis erat elatus, confestim morbo liberatus est, & ad
sanitatem restitutus. Hæc curatio diuina Christi virtu-
te, nostris temporibus, hominibus declarata fuit. Qua
quidem re ex gentilibus complures ad credendum indu-
cti, baptismum receperunt. Iudæi autem, quamuis signa
& miracula quærent, signis tamen ad credendum induci
non poterant.

*Quonam pacto à Iudæis oriundus Sabbatius, Noua-
tianorū presbyter opinionis suæ socios deseruerit.*

CAP. V.

Quanquam eiusmodi beneficia erant à Christo in ho-
mines collata, plerique tamen illa pro nihilo ducen-
tes, suæ ipsorū improbitati fedulo deseruerūt. Neq;
enim Iudæi solum miraculis & prodigijs editis minus obse-
cundarunt, sed alii etiam, qui eorū solum ritus imitari gau-
dent, idem cum illis de religione sentire conuincuntur. Sab-
batius enim de quo paulò ante mentionè feci, cū nō posset
in animū inducere, vti presbyterij gradu cōtētus acquiesce-
ret, sed studio semper arderet ad Episcopatus honorè ascen-
dendi, eisdem temporibus, occasione ex festi Paschatis Iu-
daici

LXX. 22.

daici obseruatione arrepta, ab ecclesia Nouatianorum se separauit. Itaq; cum in loco quodam ciuitatis, qui collis aridus dicitur, vbi nunc est forum Arcadij, separatim ab Episcopo suo Sifinio cōuentus forte ageret, facinus facere aggressus est omni suppliciorum genere vindicandum. Nam ipso die, quo sacra Synaxis celebrabatur, cum particulam quandam Euangelii legeret, in qua insunt ista verba. Appropinquabat dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha addebat de suo, quæ neque vsquam scripta, neque vnquam audita sunt, Ista scilicet: execrabilis quisque, qui absque Azymis Pascha celebrat. Quæ cum essent audita per multorum animos peruaserunt: vsque adeo, vt qui ex laicis Nouatianis essent simplices, illi quasi à fide abrepti ad eum eiusque doctrinam se contulerint. Verùm calidum hoc commentum minimè cessit illi ex sententia, quandoquidem adulterandi verbi Dei audacia exitum habuit planè infelicem. Nam haud ita multo post, cum festum Paschatis secundum anteceptam animo de eius obseruatione opinionem celebraret, multiq; ad eum de more confluerent, & consuetas vigilias per totam noctem agerent, tumultus furiosus & planè dæmoniacus illos occupauit. Videbantur enim sibi videre Sifinium suum ipsorum Episcopum cum ingenti hominum multitudine in ipsos imperum facere. Vnde cum maxima turba fieret, illi, vt verisimile erat, noctu præsertim, atque adeo in Angustum locum conclusi, se mutuo obtriuerunt. in quo tumultu ex illis amplius septuaginta homines perire. Quo facto complures defecerunt à Sabbatio: nonnulli autem stultæ illi & ineptæ opinioni de Paschatis obseruatione animis anteceptæ mordicus adhæserunt. Quem admodum autem Sabbatius iureiurando, quo se iam prius astrinxerat, violato ad Episcopatum ascenderit, dicemus paulo post.

De ijs qui tunc temporis opinionis Arianae Antesignani fuerunt. CAP. VI.

DOrotheus sectæ Arianae episcopus, quem Antiochia Constantinopolim ab Arianis translatus supra memorauimus, cum ad centum decem & nouem annos vitam

vitam protraxisset, mortuus est, Honorio septimum Consule, & Theodosio Augusto secundum, 8. Idus Nouembris. Post cuius mortem sectæ Arianae episcopatum obtinuit Barbas: cuius temporibus illa secta duos præstantes viros affecta est, quorum adiumentis denuò florere cœpit, alterum Timotheum, Georgium alterum appellatum, vtrumque presbyteri dignitate exornatum. Georgius in humanioribus literis plurimum excelluit, Timotheus contra totum in sacris Dei se defixit eloquiis. Aristotelis & Platonis libros semper habuit in manibus Georgius: Timotheus totus fuit in Origine: qui cum sacras literas publicè interpretabatur, se linguæ Hebraicæ non ignarum esse declarauit. Timotheus iam antea sectam Psathyrianorum secutus fuit. Georgius à Barba presbyter designatus erat. Ipse equidem cum Timotheo in colloquium veni: vnde satis intelligebam, quam paratus esset ad quibusque aliquid eum rogantibus respondendum, & ad loca, quæ in sacris literis reperiuntur obscura, perspicuè aperienda: semper Origenem tanquam locupletem & verum testem eorum, quæ dixerat, citauit. Quam ob causam mirari satis vix possum, cur isti duo viri in Ariana secta perseverarent, cum alter perpetuò tereret Platonem, alter Origeni euoluendo se totum dicaret. Nam neque Plato secundam & tertiam causam (sic eas appellare solet) principium essentia habuisse affirmat, & Origenes filium patri coæternum vbiq; fatetur. At quamquam in sua ipsorum permanferunt Ecclesia, tamen sectæ Arianae opinionem pedetètim & ex occultò correxerunt: quippè eam sua doctrina multis Arii blasphemias perpurgarunt. Verum de his hætenus. Non longo tempore post, Sisinio Nouationorum Episcopo mortuo, eisdem Cons. quos supra posuimus, Chrysanthus, de quo plura postea commemorabo, eorum episcopus ordinatus est.

*Quòd Theophilo Alexandriae Episcopo Cyrillus
succesit. CAP. VII.*

BReui tempore post, Theophilus Alexandriae Episcopus in veternum delapsus, abiit è vita, ad nonum consulatum Honorij, Theodosij autè quinti, 15. Calend. Noueb. Ibi tum de Episcopo deligendo orta est controuersia: Alij enim

enim Timotheum, archidiaconum, Alij Cyrillum, filiū fratris Theophili, ad episcopatus illius sedem efferre laborarunt. Qua de re cum à populo certatum esset, quanquam Abudatius præfidiariorum militum præfectus partibus Timothei subsidio fuit, tamen triduo post mortem Theophili Cyrillus in sede Episcopali collocatus, episcopatu potitus est, maioremq; principatum, quàm vnquam Theophilus habuisset, pariter sibi assumpsit. Etenim ex illo tēpore Episcopus Alexandrinus præter sacri cleri dominatum, rerum præterea secularium principatum acquisiuit. Quapropter Cyrillus statim cum Nouatianorum ecclesias, quæ erant Alexandria, occlusisset, non modò omnem sacrum thesaurum, qui in illis fuit, penitus abstulit, verùm etiam Theopemptū illorum Episcopum omnibus suis fortunis priuauit.

De Marutha Mesopotamiæ Episcopo, & quòd ab eo Christiana fides in Perside propagata est.

C A P . V I I I .

Eodem tempore Christiana religio fortè in Perside vehementer amplificata est: idq; tali de causa. Inter Romanos & Persas crebri legati mittuntur: variæq; incidunt causæ, cur tam frequentes, alteri ad alteros, obeant legationes. Itaque id temporis necessitas postulabat, vt Maruthas, Episcopus Mesopotamiæ, de quo paulò ante facta est mentio, ab Imperatore Romano, ad regem Persarum mitteretur. Rex, quoniam eum, virum pietate singulari præditum esse animaduertebat, in magno honore habuit, & tanquam homini reuera diuino animum cœpit attendere. Quæ res animos Magorū, qui apud regem Persarum multum valere solent, admodum irritauit. Nam metuerūt non nihil, ne Maruthæ suafu, rex Christi fidem reciperet. Etenim diuturnum capitis illius dolorē, quem Magi curare non poterant, Maruthas precum subsidio curauit. Proinde Magi fallaciā, qua regem ludificētur, excogitant. Ac quoniam Persæ ignē pro Deo colunt, & rex quidem ipse ignē perpetuò ardentē in domo quadam venerari solet, subter terram hominē abduunt, eumq; tempore, quo rex preces facere cōsueuerat, has voces emittere faciunt: regem è regno exturbandū esse, im
piè

piè enim propterea agere, quòd sacerdotè Christianorù, diuinù existimabat. Quæ cù Isdigerdes audiuiisset (hoc enim regi nomen fuit) tametsi Marutham reuerebatur, tamen ob eam causam ab se amandare constituit. Tum Maruthas homo verè diuinus in precibus se penitus defixit: vnde fallaciam ac dolù Magorù plane deprehèdit. Itaq; sic regem alloquitur: ne illudaris, ò rex, sed domum ingredi, ac cù vocem audiueris, terra defossa dolum facilè deprehendes. Nà ignis nò loquitur, sed hoc fit machina quadam ab hominibus ad eam ré comparata. Maruthæ rex morem gerit: in domum, vbi ignis perpetuò ardebat, denuò ingreditur. Simul ac vocè iterum audit, terram iubet defodi. Ita qui vocè illà, quæ à Deo edi putabatur, emiserat, deprehensus est. Quocirca rex ira admodum excandescens, decimum quemq; ex genere Magorù capite obrucare mandat. Quo factò, dixit Maruthæ, vt vbi vellet, ecclesias ædificádas curaret. Hac de causa religio Christiana apud Persas vehementer creuit.

Tum Maruthas decedès ex Perside, Constantinopolim aduentat. Exiguo tépore post, in Persidem legationis obeúdá causa reuertitur. Magi alias de integro fallacias excogitant, quibus Regis animù ab eo amplexando auerterent. Malum quédam odorè dedita opera comparatum in loco quodam, ad quem rex solet accedere, diffundi curát: eumq; diffusum esse à Christianis falsò criminátur. Verùm Rex, qui Magos iam dudù habuerat suspectos, vbi illius facinoris authores diligenter peruestigasset, perspicuè deprehendit, eos ipsos Magos illum malum odorem de industria rursus effecisse: Quapropter complures illorù rursus graui multauit supplicio: Marutham permagna obseruantia coluit, Ac Romanos amare plurimù, eorumq; amicitia magnopere amplecti cœpit: parumq; abfuit, quin cù Maruthas vna cù Ablaato Persidis Episcopo aliud etiam specimen fidei Christianæ palam edidisset, (vigiliis enim & precibus ambo sedulo vacantes, dæmonem, quo regis filius agitabatur, expulerunt) Christianus factus fuisset. Verùm mors ante eù oppressit, quàm plenè Christianus euaderet: quo mortuo, filius eius Baranes (cuius temporibus, sicut à me dicitur paulò inferius, fœdera inter Romanos & Persas violata fuere) regno potitus est.

*Varanes
legit Ni-
ceph.*

Qui

Qui temporibus illis Antiochiæ ac Romæ Episcopatum gerebant. CAP. IX.

Eisdem ferè temporibus, Antiochiæ mortuo Flauiano, Porphyrius in illum successit Episcopatum. Post Porphyrium Alexander illi ecclesiæ præfuit. Romanæ Ecclesiæ Episcopatum, vbi Damasus decem & octo annos procurasset, Siricius in eius locum successit. Cum Siricius ad annos quindecim eam rexisset ecclesiam, Anastasius postea triennio eandem gubernauit. Quo mortuo, Innocentius, qui primus Nouatianos Roma eijcere cœpit, multasq; ecclesias eis adimere, illius ecclesiæ suscepit administrationem.

Quæd Roma hoc tempore ab Alaricho deuastata in Barbarorum potestatem venerit.

• C A P . X .

SVB idem tempus, Roma fortè fortuna à Barbaris capta fuit. Nam Alarichus quidam Barbarus, fœdere cum Romanis iunctus, qui Theodosio Imperatori in bello contra tyrannum Eugenium administrato subsidio venerat, & propterea præclaris honoris insignibus à Romanis exornatus erat, cum secundum hunc & prosperum fortunæ flatum moderatè ferre non posset, tamen ad imperij gubernacula non aspirare contenderet, relicta tamen Constantinopoli, ad partes versus occidentem proficisci maturat. Vbi venit in Illyricum, confestim vniuersam sibi subegit. Ei verò iter longius facienti Thessali circiter ostia Penei fluminis, vnde Nicopolim, urbē Epiri, per montem Pindum iter est, restiterunt: factoque prælio, Thessali circiter tria hominum milia trucidarunt. Postea Barbari, qui erant cum Alaricho, agris urbibusque, in quas fortè incidebant, vastatis, tandem Romam occuparunt. Quam etiam populari, multa insignia monumenta spectatu dignissima, incendere, pecuniam ciuium vi rapere, complures ordinis Senatorij viros varijs supplicij generibus cruciatos interficere cœperunt. Alarichus autem, quo Imperij decus ludibrio exponeret, Imperatorem nomine Attalum declarauit.

Nunc

Hunc ad vnum diem velut Imperatorem satellitibus stipatum incedere: postmodum serui habitu in publicum prodire iubet. His rebus confectis, Alarichus illico propterea fugam cepit, quod fama de copiis Imperatoris Theodosij ad ipsum bello profligandum missis dissipata, terrorem eius animo incusserat. Neque certe fama illa falsa commentitiæ fuit, sed reuera exercitus Imperatoris ad bellum contra eum gerendum maturauit. Ille igitur cum famam illam ferre non posset, se, vt dixi, in fugam coniecit. Fertur monachum quendam, virum pietate præstantem, ei Romam proficiscenti obuiam factum, admonuisse, ne ex tam atrocibus maleficijs, neue ex cæde & sanguine lætitiæ caperet. Cui respondet Alarichus: ego inuito planè animo eò proficiscor. Sed est quidam, qui mihi quotidie exhibet molestiam, imò verò vi impellit, sicque me alloquitur: iter capessito, urbem Romam vastato. Hactenus de Alaricho dictum sit.

De episcopis qui tum temporis Romæ præsidebant.

CAP. XI.

Ecclésiæ Romanæ post Innocentium, Zosimus ad biennium præfuit. Quo vita functo, Bonifacius tribus annis illam rexit ecclesiam: cui Celestinus successit. Hic Nouatianis qui erant Romæ, ecclesias abstulit, & Rusticulam illorum Episcopum clam in ædibus conuentus agere coegit. Nam ad illud tempus, Nouatiani Romæ admodum floruerant, plurimasque ibi habuerant ecclesias, & ingentem populi multitudinem coegerat. Verùm grauis tum iracundiæ flamma contra eos incensa fuit, cum Episcopatus Romanus non aliter atque Alexandrinus quasi extra sacerdotii fines egressus, ad secularem principatum erat iam ante delapsus. Ac propterea Episcopi illi his, qui in fide Consubstantialis cum illis consentiebant, conuentus securè celebrandi potestatem minimè fecerunt, sed tametsi eos propter consensum fidei laudabant, tamen omnes suas fortunas illis abstulerunt. At Nouatianis, qui Constantinopoli habitabant, istud minimè contigit. Quippe Episcopi Constantinopolitani præterquam quod eos amplexabantur, in ciuitate præterea, sicut ante pluribus declarauimus, potestatem conuentus agendi permiserunt.

SOCRAT. HISTORIAE

De Chrysantho Constantinopoli in Nonatianorum ecclesia Episcopo. CAP. XII.

VBI Sifinius mortem obierat, Chrysanthus, filius Marciani, qui ante Sifinium episcopus Nouatianorum fuit, ad episcopatum illum capeffendum vi quodammodo attractus est. Hic ab ineunte ferè ætate in regia Imperatoris. Satellitis munus obijt: deinde Theodosio magno regnante, præfectus Italiae designatus: postea vicarius Imperatoris in Insulis Britannicis constitutus, in illarum administratione permagnam laudem cõsecutus est. Atq; cum esset ætate paulò prouectior, Constantinopolim cõtendens, illiusq; urbis præfectus fieri laboras, inuitus ad episcopatus honoré elatus est. Nã quoniã Sifinius in ipso mortis articulo illius, utpote ad episcopatũ gerẽdũ idonei, mentionẽ fecerat, populus Nouatianorũ vocẽ Sifinij pro lege ducens, inuitũ illũ episcopũ deligere aggrediuntur. Verũ ubi Chrysanthus ne illo munere fungeretur, se inde subduxisset, Sabbati⁹ tẽpus opportunũ, in quo ecclesiarũ rectione potiretur, se repperisse arbitratus, iureiurãdo, quo se astrinxerat, pœnitus neglecto, quosdam obscuros episcopos, qui ipsi manus imponerent, comparauit. Ex quorũ numero fuit Hermogenes: qui ob libros suos plenos blasphemiae ab eodem Sabbatio ante excommunicatus fuerat. Veruntamen Sabbatij institutum non successit prosperè. Etenim populus, quoniam vitiosam & turpem eius ambitionem odio habebat (nam nullam nõ rationem indagasset, qua ad episcopatum posset arreperere) omni studio curaq; ad Chrysanthum inuestigandum incubuit: quem cum in Bithynia latitantem offendisset, vi inde abripuit, inq; episcopatus gradu collocauit. Vir erat non prudentia solum, sed modestia præ cæteris eximius: eius opera ecclesie Nouatianorũ Constantinopoli confirmatae amplificataeque fuerunt. Ille primus pauperibus de suis ipsius fortunis aurum distribuit. Ab ecclesiis nihil omnino accepit, præter duos panes benedictionis, singulis dominicis diebus. Adeo in ecclesia sua administranda diligens fuit, ut tum Ablabium rhetorem inter Nouatianos, qui de eius ecclesia erant, facilè disertissimum, ex schola Troili sophistæ præhenderet, presbyteriq;

teriūque gradu & ordine donaret. Huius Chryfanthi conciones extant & elegantes, & acutæ. Ablabius postea ecclesiæ Nouatianorum, quæ est Nicææ, episcopus fuit creatus, ibique pariter Rhetoricam docuit.

De pugna quæ Alexandria inter Christianos & Iudeos suscepta est, & Cyrilli episcopi contra præfectum Orestem altercatione. CAP. XIII.

Eodem tempore Iudæorum gens, à Cyrillo episcopo Alexandria hanc ob causam eiecta est. Populus Alexandrinus præter cæteros seditionibus delectatur: in quibus, si quando sit oblata illarum conflandarum occasio, scelera eduntur propè intolerabilia: quippe sine sanguine nunquam populi impetus sedatur. Id temporis tumultus, non de causa aliqua necessaria, sed de studio saltatores spectandi (quod malum per omnes ciuitates serpit) in ipsa multitudine fortè ciebatur. Nam die Sabbati ingens turba ad quendam saltatorè spectandum confluit. Et quoniam Iudæi, qui illo die feriantur, non legi audiendæ, sed spectaculis & ludis scenicis contemplandis totos se dedebat, dies ille populi factionibus inter se mutuo dimicandi causa exitit. Ac quamquam populi discordia à præfecto Alexandria quodammodo tum pacificata fuit, nihilominus tamen Iudæi alteri populi factioni aduersarij esse non destiterunt. Atq; tametsi Iudæi Christianis erant semper infesti, tum tamen propter saltatores inulto in eos infensiores facti sunt. Itaq; cum Orestes præfectus Alexandria *πολιτεία* (sic enim publica præfecti edicta appellant Alexandrini) in theatro proponendam curaret, aderant etiam Cyrilli episcopi necessarij, vt edicta à præfecto publicata considerarét. Inter quos erat vir quidam nomine Hierax, humilioris literaturæ magister: qui attentissimus auditor episcopi Cyrilli fuit, & in concionibus eius plausum diligentissimè excitare consuevit. Hunc igitur Hieracem, vt primum Iudæorum multitudo in theatro conspicata est, extéplo vociferari cœpit, cum ob nullam aliam causam ad theatrum accessisse, quàm vt populum ad seditionem concitaret. Orestes autem, etsi ante Episcoporum potestas illi odio propterea fuerat, quòd per eos nonnihil de autoritate eorum, qui ab

SOCRAT. HISTORIAE

Imperatore ad magistratus gerendos designati erant, admodum detractum fuit, tamen tum vel maxime, quod Cyrillus videbatur in eius edicta curiosè inquirere. Proinde Hieracem palam in theatro comprehensum, grauibus diuexauit suppliciis. Qua re intellecta, Cyrillus Iudæorum primarios accersit: illis, si non contra Christianos tumultus ciere desistant, debitas pœnas se irrogaturum minatur. At multitudo Iudæorum, cognitis episcopi minis, multo maiore iracundiæ æstro exardescere, machinasque ad Christianis nocendum excogitare cœpit: quas quidem præcipuam causam Iudæos Alexandria exturbandi fuisse iam ostendam. Iudæi cum tessera ipsi sibi dedissent, nimirum ut quisque anulum ex cortice palmæ confectum gestaret, nocturnam pugnam contra Christianos instituunt. Itaque nocte quadam per vniuersas vrbs regiones à quibusdam conclamandum curant, totam ecclesiam Alexandri nomine nuncupatam igne conflagrare. Quo audito, Christiani, alius aliunde, concurrunt, ut ecclesiam ab incendio liberet. Tum Iudæi protinus impetu in Christianos facto, eos trucidant. Atque ut à suis annulis demonstratis, manus abstinabant, sic Christianos, qui ipsis fortè obuiam facti erant, è medio tollebant. Vbi autem illuxit dies, sceleris autores minimè obscuro & incogniti fuerunt. Qua de re Cyrillus grauiter commotus, cum ingenti manu ad Iudæorum Synagogas (sic enim eorum templa vocantur) recta pergit: & ex Iudæis nonnullos neci dat: alios expellit è ciuitate, eorumque fortunas à multitudine diripi permittit. Itaque Iudæi, qui vsque ab Alexandri Macedonis temporibus illam urbem incoluerant, tum vniuersi inde eiectione, alij in alia loca dispersi vixerunt. Adamantius ex numero Iudæorum, qui medicinam docebat, Constantinopolim profectus, ad Atticum episcopum se contulit. Qui posteaquã Christianam religionem professus erat, Alexandriae denuo habitauit. Orestes, illius vrbs præfectus illud Cyrilli factum valde iniquo animo tulit, magnumque cepit dolorem, tam præclaram ciuitatem tanta hominum multitudine profusorbatam esse. Quamobrem ad Imperatorem de rebus ibi gestis, refert: Cyrillus etiam Imperatori Iudæorum cætera per literas significat: & nihilominus tamen de amicitia
conci-

concilianda (ad illud namque faciendum populus Alexandrinus illum impulerat) cum Oreste agit. Verum ubi Orestes de amicitia ne audire quidem voluit, Cyrillus librum Euangeliorum (hunc enim illum reueriturum putavit) ei manu porrexit. At cum Orestis animus ne hoc modo quidem deliniri posset, sed inter eum & Cyrillum capitales inimicitiae semper intercederent, hæc clades quam deinceps commemorabo, inde consecuta est.

Quod Monachi qui Nytra conueniebant, Alexandriam Cyrilli causa descendentes, turbas contra præfectum Orestem concitarunt.

CAP. XIII.

Nonnulli ex monachis qui Nitram montem accolabant, ingenio feruentiore præditi, sicut iam pridem idem ipsum declararunt, exorsi à Theophili temporibus, quando erant ab illo contra Dioscorum & eius fratres iniquè armati, sic id temporis quoque emulationis ardore inflammati, prompto & alacri animo pro Cyrillo dimicare constituerunt. Itaque viri ad quingentos numero ex monasterijs egressi, urbem Alexandriam contendere, præfectum rheda circumuectum obseruare, eum adire, sacrificum, gentilem, & aliis compluribus contumeliosis nominibus appellare cœperunt. Ille suspicatus sibi à Cyrillo infidias collocatas esse, exclamare se Christianum esse, & ab Attico episcopo Constantinopoli baptizatum. Verum ubi Monachi eius verba videbantur contemnere, vnus forte ex illorum numero nomine Ammonius caput præfecti lapide percutere. Præfectus illo vulnere inflictio totus sanguine manare. Quapropter præfecti apparitores, exceptis paucis, omnes se clam inde subducere, alius alio se in multitudinem abdere, præcauentes ne lapidum iactu interimantur. Interim populus Alexandrinus frequens eo confluere, monachos præfecti causa animo prompto vlcisci: quos omnes præter Ammonium in fugam vertunt. Illum ad præfectum deducere. Præfectus palam, vti leges postulant de eo quæstionem exercere, tormentis tantisper afflictere, dum extremum spiritum edit. Quæ res non diu post ad Imperatorum aures perlata est. Quinetiam Cyrillus eandem re illis,

SOCRAT. HISTOR.

sed fecus expositam omnino per literas significauit. Corpus quoq; Ammonij capit, inq; ecclesia quadam recōdit: at non Ammonij, sed Thamnasij nomine nuncupauit. Et cū in ecclesia magnitudinem animi illius utpote graue certamen pro pietate perpessi laude & prædicatione extulisset, iussit martyrem appellari. Verū qui modestiores erant, etiam ex ipsis Christianis, Cyrilli studium erga Ammonium minimè approbarunt. Nam exploratum habebant Ammonium non in tormentis interiisse, ne Christum denegare cogeretur, sed temeritatis suæ poenas dedisse. Quocirca Cyrillus ipse illud ipsius facinus silentio inobliuionem pedentim venire passus est. At ne adhuc quidem acerba illa inter Cyrillum, & Orestem suscepta contentio sedata est: quippe alia Clades huic non dissimilis, quam sum iam narraturus, eam renouauit.

De Hypatia eminentissima in philosophia fœmina.

CAP. XV.

MVlier quædam erat Alexandria Hypatia vocata, filia Theonis Philosophi. Hæc tantos in literis fecit progressus, ut omnes philosophos sui temporis longe superaret: ac non modo in scholam Platoniam à Plotino deductam succederet, verumetiam omnes philosophorum omnium præceptiones & disciplinas omnibus, qui eam audire volebant, explicaret. Quapropter quotquot philosophi studio incendebantur, vndique ad illam confluebant. Quinetiam propter grauem animi fidentiam, quam ex doctrinæ fontibus hauserat, etiam in conspectum principum, summa cum modestia venire non dubitauit. Neque illam pudebat, in mediam hominum frequentiam prodire. Omnes enim eam ob singularem animi moderationem cum reuerentia quadam & venerabantur, & suspiciebant. Itaque inuidiæ flamma tum contra eam incensa est. Etenim cum crebrius cum Oreste in colloquium veniret, populus ecclesiæ illam cepit insimulare, quod episcopo ad amicitiam Orestis reconciliandam aditum penitus intercludebat. Proinde certi homines, qui erant natura paulo feruentiores, quibus Petrus,
lector

lector in ecclesia Duce[m] se prae[be]uit, vno consensu mulierem domum alicunde redeuntem obseruant, de curru, quo vehebatur deturbant, ad ecclesiam quae Caesareum dicitur, rapiunt: exutamq[ue] vestibus, testis acutis ad necem vsque dilacerant, eius membra discerpunt, discerptaque ad locum, qui Cinaron dicitur comportant, atque igni comburunt. Hoc facinus cum Cyrillo, tum ecclesiae Alexandrinae non exiguam labem asperit infamiae. Nam qui religionem Christianam profitentur, a caede, pugnis, & id genus alijs, omnino alieni esse debent. Haec res gestae sunt quarto anno episcopatus Cyrilli, ad decimum consulatam Honorij & Theodosij septimum, Mense Martio cum obseruabantur ieiunia.

Quod Iudaei bellum contra Christianos rursus instaurantes, facti sui poenas luerunt,
CAPVT XVI.

BReui tempore post, Iudaei pro scelere nefario rursus contra Christianos ab ipsis admissio poenas perfoluerunt, in loco quodam Chalcidem, & Antiochiam interiacente, qui Inmesta dicitur. Iudaei, cum more suo ludos facerent, & inter ludendum multa absurda admitteret, tandem praebrietate e metis potestate egressi, non Christianos solum, verum etiam ipsum Christum in ludis suis contumelia afficere coeperunt: crucem etiam, eosque qui in crucifixo spem ponunt, habere ludibrio: & propterea tale quoddam facinus moliri. Puerum scilicet Christianum comprehendere, cruci alligare, in sublime suspendere. Quo facto, primum irrisione illudere, cachinnos in eum tollere: post paulo, insania correpti, illum vsque eo verberibus caedere aggrediuntur, quoad praecruciatu vitam amittat. Hac de causa, grauis inter eos & Christianos concertatio oritur. Quintem Imperatores de facinore certiores fiunt, qui per literas prouinciae illius magistratibus significant, vt facinoris autores & conquirendos curarent, & debitis supplicijs coercendos. Itaque Iudaei, qui ibi habitabant, pro scelere quod ioco conscuerant, serio poenas luerunt.

*Mester sic
leg. Nice.
lib. 14.
cap. 16.*

SOCRAT. HISTOR.

De Paulo Nouatianorum episcopo, ac incredibili ab eo edito miraculo, quando impostorem Iudæum sacro sancto lauacro tingeret.

CAP. XVII.

PER idem tempus Chrysanthus Nouatianorum episcopus, cū septem annos ecclesias sibi concreditas administrasset, excessit è vita, Monaxia, & Plintha Coss. 13. Calend. Septēbris. Quo mortuo, Paulus eū episcopatū obtinuit, qui iam pridē latinas literas docuisset ille quidem, sed postea illo studij genere penitus derelicto, se ad vitam monasticam contulisset. Monasterium autem ex viris virtutis studiosis instituit, quod à monasterijs monachorum in solitudine vitam degentium, nihil discrepare videbatur. Talē enim eum fuisse ipse equidē expertus sum, quales monachos in solitudinē abditos debere esse docet Euagrius. Nam illius præcepta omnino imitatus, continuis ieiunijs se dedere, pauca loqui, ab animantium comestura abstinere solet: non raro etiam à vino & oleo. Porro autem ad pauperes subleuandos, studio præter cæteros incubere, homines in carceribus cōclusos assiduè inuisere: pro multis eiusmodi calamitatibus afflictatis magistratus obsecrare: qui quidē propter eximiā pietatem, quæ in eius animo insidebat, eius postulationi alacri animo morem gesserunt. Verū quid attinet eius virtutes longo sermone persequi? Vnā rem solum ab eo gestam, dignam planè quæ literarū monumentis commendetur, iam dicturus venio. Iudæus quidam veterator, Christianam fidem simulans, sapius baptisatus fuit: per quam fallaciam multas corrasit pecunias. Postquam autem multos ex varijs sectis homines (Arianorum enim & Macedonianorum baptismum receperat) dolo ludificatus, non habebat amplius, quibus imponeret, tandē ad Paulum Nouatianorum episcopum venit: ait se magna cupiditate baptismatis recipiēdi flagrare: per eius manum vt illud assequatur, orat. Paulus eius probat institutū, verū se nō prius baptismū illi daturum, ait, quàm sit fidei articulis institutus, diesq; cōplures ieiunijs vacauerit. Iudæus cōtra voluntatē ieiunare coactus, acriter instare vti baptismō donetur. Paulus quoniā illū tam obnixè baptismū petentem mora nolebat

lebat offendere, parat res ad baptismum necessarias. Cumq; vestem splendidã pro illo emisset, & alueũ baptisterij aqua impleri iussisset, Iudæũ eo deduxit vt illi baptismum imperiret. Verũ aqua vniuersa diuina quadam virtute, quæ oculis cerni percipiue non poterat, subito exhausta est. Ac cum neque episcopus, neque alij, qui aderant, accuratè cõsiderarent qua ratione id accidisset, sed aquam per foramen quod in imo alueo fuit (per quod etiam aliàs aquam solebãt educere) effluxisse existimauerit, alueũ baptisterij de integro foraminibus vndique in eo firme obturatis, diligenter implent. Ac cum Iudæus esset secundo ad alueum baptisterij deductus, aqua rursus penitus euanuit. Itaque tum Paulus: O homo, inquit, aut veteratoris partes agis, aut baptismum ignorans recepisti. Quare vbi ob miraculum à multis eo concursus erat, forte quidam Iudæum de facie nouit, eumq; ab Attico episcopo baptizatum viderat. Hoc miraculum per Paulum Nouatianorum episcopum editum fuit.

Quòd Isdigarde Persarũ rege defuncto, sœdera inter Romanos & Persas rupta fuerũt, et ciuitas Persis superatis effecta fortis.

CAP. XVIII.

Isdigerde rege Persarum, qui Christianos Perfidem inco-
lentes minimè fuerat persecutus, mortuo, Bararanes, eius
filius, susceptis regni gubernaculis, à magis ad eam rem
impulsus, Christianos acerbe exagitare, cruciatus & tormẽ-
ta varia Persarum more illis infligere cœpit. Itaque Chri-
stiani, qui inter Persas habitabant, necessitate coacti ad Ro-
manos confugere: orare ne illos tam misere opprimi pati-
antur. Atticus Episcopus, illos supplices benigne excipere:
omnem suam curam & cogitationem ad opẽ illis ferendam
conuertere: Imperatori Theodosio rem palã facere. Eo-
dem tempore aliam etiam ob causam Romani forte aduer-
sus Persas animo infenso fuerunt. Nam Persæ quidem, &
fossores quos à Romanis ad auri venas excidendas merce-
de conduxerant, noluerunt illis reddere, & merces Roma-
nis mercatoribus abstulerunt. Quam offensionẽ vehemen-
ter auxit Christianorum ad Romanos profugium. Nam

Y 5 Rex Per-

SOCRAT. HISTOR.

Rex Perfarū ilico mittit Legatos, qui illos vt fugitiuos repetāt. Romani aut̄ eos qui auxiliij causa ad ipsos cōfugerāt nequaquā reddiderūt: imo verò nō solū eos, vt supplices cōferuare animo instituerūt, verū etiā omnib⁹ opib⁹ viribusq; ad religionē Christianā propugnandā eniti parati fuerunt. Quapropter cū Persis bellū gerere, q̄ pati Christianos tam misere perire maluerūt. Ruptis igitur fœderibus bellū grauisissimum inter eos cietur: de quo non erit (mea quidē sententia) incommodū, pauca obiter differere. Imperator Romanus primus exercitū, quē Ardaburius ductabat, cōtra Persas seorsim mittit: qui per Armeniā in Persidem irruptione facta, prouinciā, quæ Azazena dicitur, vastat. Narsæus Regis Perfarū Dux, illi cū copiis Persicis prodit obuiā. Præliū cōmittitur: victus Narsæus, fugā capessit. Postea vbi cōmodū sibi putauit per Mesopotamiā in fines Romanorū, nullis tū præsidijs munitos de improviso incursionē facere, atq; eo pacto Romanos vlcisci, cōciliū Narsæi duci Romani exercitus minimè obscurū fuit: & propterea Azazena ocysus direpta, ille etiā in Mesopotamiā ire maturat. Quare Narsæus etsi ingentem exercitum collegerat, non tamen in fines Romanorum potuit inuadere. Vbi autem Nizibim venit (est hæc quidem sita inter fines Romanorum & Perfarum, ditioni tamen Perfarum subiecta) inde Ardaburio significat, se velle cum eo de bello gerendo conuenire: locumque & tempus prælio præstituere. Ardaburius illis, qui ad hæc significanda venerant, respondit: Hæc meis verbis nuntiate Narsæo: nō quādo tu voles, Imperatores Romani sunt bellū gesturi. Itaque simulatq; Imperator Romanus intellexerat Persam maximas copias contra ipsū comparasse, spe tota belli administrandi in deo collocata, maximum exercitum ex aduerso misit. Imperatorem autem summum protinus à Deo beneficiū accepisse, quòd eius ope confidebat, ex hoc perspicuum esse poterit. Cum enim Constantinopolitani anxio & sollicito animo essent, & propter incertam belli fortunam ancipiti cura distracti, angeli dei in Bithynia nōnullis, quos negocia necessaria Constantinopolim ire cogebant, apparentes, iubent renūtiare Constantinopolitanis, vt bono animo sint, præcibus se dedant, & firmam in Deo spem ponant, Romanos victores fore. Se enim administra-

tores

tores belli à Deo missos dicebant. Quo audito, non solum ciuitas confirmata fuit, verum etiã militum animi multo ad bellum facti alacriores. Vbi bellum, vti docuimus, erat ex Armenia in Mesopotamiam translatum, Romani Persas in urbem Nisebenorum conclusas obsidione cingunt: turreſq; ex ligno fabricatas, quæ machina quadam voluebãtut, mœnibus admouent: multos qui ex mœnibus pugnare, eaque defendere nitebantur, trucidant. Bararanes igitur Rex Persarum certior factus, tum regionem Azazenorum vastatam, tum suos milites qui erant in vrbe Nisebonorum cõclusi, à Romanis obſessos, ipse cū omnibus suis copijs contra Romanos ire constituit. At quoniam Romanorum exercitum vehementer formidabat, auxiliũ postulat à Saracenis: quibus id temporis presuit Alamundarus vir excelsõ animo & bellicoso, qui infinita Saracenorum manu secum adducta, Regem Persarũ cõfidere iubet. Quinetiã pollicetur, neque id adeo multo post, illi non solũ subacturum Romanos, sed Antiochiam, quæ est in Syria traditurum. Verum eius promissio non successit ex sententia. Nam Deus adeo ingentem Saracenis incussit terrorem, vt Romanorum copias in ipsos de repente irruisse existimarent: atque cum inter ipsos tumultuarentur, & nõ haberent quo aufugerent, ipsi se armatos præcipitarunt in fluuiũ Euphratem, in quo homines circiter centum milia submersi perierunt. Sic cum Saracenorum copijs actũ est. Romani, qui Nisibim obsidebant, vbi acceperant Regem Persarũ ingentẽ numerũ Elephantorum contra ipsos ducere, ea re supra modum exterriti, omnibus machinis, quibus in obsidione illa vsi fuissent incẽsis, in ipsorũ fines regressi sunt. Quæ autẽ prælia postea cõmissa, & quæadmodũ Araobindus, alter Romanorũ dux, Persã quẽdã longe fortissimũ singulari certamine interemerit, & qua ratione Ardaburius septẽ nobiles Persarũ duces per insidias occiderit, & quo pacto Vitianº alius etiã dux Romanorũ, reliquas Saracenorũ copias pffigari, à me certè, ne minis lõge ab instituto deflectere videar, silẽtio debere præteriri cẽseo.

De Palladio cursore & eius celeritate. CAP. XIX.

HAE res gestæ Imperatori Theodosio fuerunt celeriter nuntiatae. Caterum, qua ratione res in locis tam longinquis gestas tã cito intellexerit, hoc loco explicabo

Virum

SOCRAT. HISTOR.

Virum quendam habuit nomine Palladium, & animi viribus multum pollentem, & corporis. Hic celeriter equitando tantum poterat, vt ad loca, quibus fines imperij Romanorum & Persarum terminabantur, tridui spatio contenderet, & rursus diebus totidem Constantinopolim reuertetur. Quinetiam iste vniuersas orbis partes, ad quas Imperator illum aliquando mittebat, celerrimè peragravit: adeo vt aliquando disertus quidam vir de eo sic prædicaret: hic vir Romanum Imperiũ, quod latissimè patet, perangustum esse sua celeritate demonstrat. Quæ cum rex Persarum de eo audiuisset, præ admiratione prope obstupuit. At de Palladio hæc dixisse sat est.

Quomodo rursus Persæ à Romanis penitus prostriti fuerunt. C.A.P. XX.

Imperator Romanus Constantinopoli commoratus, certiorque de victoria tam manifestò sibi oblata factus, adeo bonitate præstabat, vt quamuis ipsius milites tam prosperè ac fœliciter rem gessissent, tamen pacem lubens amplexatus est. Itaque Helione, què plurimi faciebat, ad Persas misso, cum illis pacem constituere mandat. Helion cum venisset in Mesopotamiam ad eum locũ vbi Romani fossam qua seipso munirent, fecissent, Maximinũ, virum illustrem ducis Ardaburii collegam, legatum de pace facienda misit. Qui cum ad regẽ Persarũ veniret, dixit se nõ ab imperatore Romano, sed ab illius ducibus de pacis fœderibus feriendis missum esse. Imperatorem enim illius belli ignarũ esse, quod quidem si fortè illi nunciatum esset, parui momenti æstimaturum. Cum Persa autem illam legationem lubens accipere constituisset (eius namque exercitus erat fame prope confectus) milites, qui apud illos immortales vocantur (numerus istorum ad decem milia hominum fortissimorum fuit) suadet regi vt nõ prius pacem amplecteretur, quàm ipsi impetum in Romanos, iam quasi imparatos fecissent. Quorum consilio Rex morem gerit, legatumque interim tradit in custodiam. Immortales illos ad insidias Romanis faciendas mittit. Illi iter capiunt, atque in duo agmina partiti, partem aliquam Romanorum circumfundere statuunt. Romaniani vnum agmen solum Persarum conspicientes, eos odoriri parant.

riri parant. Alterum nondum illis comparuit: quippe ex improviso in Romanos irruptionem fecit. Verum cum praelio iam certandum esset, dux quidam Romanus à Procopio duce ad eam rem designatus, diuina prouidentia ex colle despiciens, cum videret socios in graue discrimen venturos, Persas à tergo adoritur: & qui paulo ante Romanos circumcederāt, illi ipsi iā circumfessi tenebantur. Itaq; Romani vt primū istos omnes, exiguo temporis spatio prostrauerāt, se conuerterunt ad eos, qui ex insidijs ipsos inuasissent: vniuersosq; similiter telis confecerunt. Quocirca, qui apud Persas appellantur immortales, ad hunc modum mortales sunt declarati: Christusq; debitū de Persis propterea sumpsit supplicium, quòd multos pios viros, qui eum sancte coluerāt ē medio sustulissent. Rex Persarū hac clade cognita, simulat se rerum gestarum omnino ignarum esse: legationem recipit, legatumq; sic affatur: Non Romanis cedens, pacē iam amplector, sed quo tibi quem omnium Romanorum facile prudentissimum comperi, rem gratam faciam. Quocirca, hoc pacto non modò bellū, quòd propter Christianos in Perside gestum erat duobus Augustis, Honorio decimum tertium, & Theodosio decimū Cofs. restinctum, verumetiam persecutionis procella contra Christianos ibidem concitata, penitus repressa, tranquillataq; fuit.

Acacij Amidae episcopi, in Persarum captiuos benignitas. CAP. XXI.

A Cacius Amidae Episcopus, ob facinus quoddam praeclarum, per id tempus ab ipso gestum, vehementer ab omnibus celebratus fuit. Cum Romani milites illos Persas quos in depopulanda Azazena captiuos ceperant, nullo modo Regi persarum reddere in animum inducerēt, captiui, qui erant numero circiter septem milia (quæ res animum Regis Persarum non parum diuexauit) fame propemodum absumpti sunt. Acacius igitur, hanc militū miseriam minimè neglexit, sed conuocatis suis clericis sic eos alloquitur: Deus noster, neque lancibus neque poculis eget. Nam nec comedit, nec bibit, quippe, qui his rebus minimè opus habeat. Quare cum ecclesia multa monumenta aurea argenteaq; ex propensa fidelium in eam benignitate

nitate possideat, consentaneum est hisce rebus milites captiuos & è custodia liberare, & fame prope enectos reficere sustentareq;. Vbi hæc, aliaque id genus oratione percurrerat, monumenta ecclesiæ confluenda curauit, vendidit, pretiaque partim militibus pro captiuis redimendis dedit, partim ad eorum famem subleuandam impendit. Postremò viatico illis suppeditato, ad suum ipsorum regem remisit. Hæc res ab eximio illo viro Acacio gesta regi Persarum maximam fecit miratione, quòd Romani his rebus vtrisque & bello & beneficijs hostes vincere laborabant. Fertur preterea tum regem Persarum magno desyderio Acacij vidèdi flagrasse, quo hominis aspectu fruere, tum Theodosium Imperatorem Acacio præcepisse, vt regis desyderio satisfaceret. Cùm igitur tam præclara victoria diuinitus esset donata multi scriptores admodum eloquentes, laudes Imperatoris quo eius nomen illustrarent, scriptis mandarunt, & in vulgus easdem ediderunt. Quinetiam ipsa Imperatrix, mulier disertæ, filia Leontij Sophistæ Atheniensis, à patre erudita, & in omni literarum genere probe instituta, poema de eodem argumento Heroico carmine conscripsit. Hanc cum Imperator vxorè duceret, Atticus episcopus, qui eam Christianam efficiebat, inter baptizandum pro Athenaide Eudociam nominauit.

De Theodosij iunioris virtutibus. CAP. XXII.

QVamquam multi scriptores, vt dixi, Imperatoris laudes orationibus prædicarunt, quorum alij eo pacto in eius notitiam venire studebant, alij cupiebant suam in dicendo facultatem inde vulgo perspectam & cognitam, atque adeo doctrinam quam multis vigilijs consecuti fuerant, in obscuro latere nolabant, ego tamen, qui neque Imperatori notus esse laboro, neque doctrinæ meæ specimen vulgo dare cupio, virtutes Imperatoris, omnibus orationis ornamentis detractis, verè commemorare in animū induxi. Nam eas silentio præterire, cum tam eximia, tamque fructuosa ad vitam rectè degendam exempla contineant, non parum, mea quidem sententia, posteritati incommodaret. Primum tametsi in ipsa regia natus educatusque erat, nihil tamen ex illa educatione omnino contraxit mollitiæ tarditatisque,

tisue, sed adeo solers & prudens fuit, ut illis, qui cum eo sermones conferebant, multarum rerum experientiam consecutus videretur. Deinde tanta corporis & animi tolerantia fuit, ut tum algorem æstumque forti & virili animo sustineret, tum crebrò ieiunaret, & maximè diebus Mercurij & Veneris, quas Græci τετράδας καὶ παρασκευὰς ἡμέρας vocant. Atque hoc ab eo factitatum fuit, dum Christianam viuendi rationem cumulatissime explere contenderet. Eius regia non dissimilis fuit monasterio. Nam primo diluculo ille ipse cum sororibus suis hymnos alternatim decantatos recitauit. Quinetiam sacras literas memoriter pronuntiauit. Nam cum episcopis, perinde ac si sacerdos iam olim designatus fuisset, de eisdem disseruit. Libros etiam, tum qui sacra Dei eloquia complectebantur, tum qui ab eorundem interpretibus conscripti erant, multo diligentius quàm Ptolomæus Philadelphus olim in vnum colligendos curauit. Porro autem patientia & mäsuetudine omnes longè superauit. Nam Imperator Iulianus, quanquam studium philosophiæ profitebatur, tamen odium quod contra eos qui Antiochiæ eius nomen perstrinxerant minimè compressit: sed Theodoro vno ex illorum numero grauissima tormenta imposuit. At Theodosius subtilitate rationationum Aristotelicarum penitus derelicta, philosophiæ studium rectis vitæ officiis sedulo excoluit. Iram cohibere didicit, dolorem toleranter ferre, neminem qui illum iniuria affecerat vlcisci: imo verò nemo vnquam illum ira incensum aspexit. Itemque cuidam ex necessariis aliquando sciscitanti, cur neminem qui illi intulisset iniuriam morte aliquando multasset, sic respondit: Vtinam potius mihi potestas esset eos qui mortui sunt ad vitam denuo reuocandi. Alteri etiam de eadem re interroganti, dixit: non magna res est, neque ardua, ut qui homo sit mortem oppetat, sed eum qui semel obierit, nemo omnino licet se de eius morte maximè pœniteat, nisi solus Deus, possit ad vitam reuocare. Adeo firme istud ipsum ab eo obseruatum fuit, ut si quisquam crimen, quod esset capitis supplicio multandum aliquando commisisset, ne ad portas vique ciuitatis versus locum, vbi mortis subiret supplicium, abduci passus est, quin misericordia commotus illum reuocavit.

carit.

carit. Accedit eo, quòd cum Constàtinopoli in Amphitheatro pugnans cum bestijs quodam tempore pro spectaculo ederet, populusque sublato clamore postularet, vt aliquis ex eorù numero, quorum insigniter eminebat audacia, cum fera bestia decertaret: respondit, an non explore cognitum habetis, nos ita assuefactos esse, vt nulla crudelia spectacula contemplari possimus. Quæ cum populus ex eius ore audiisset, de reliquo à crudelibus spectaculis abstinere didicit. Quinetiam adeo pius fuit, vt omnes Dei sacerdotes honorificè coleret, eosque potissimum quos intellexerat, pietate in primis excellere. Fertur præterea sacrum, quo episcopus Chebrorum, qui Constàtinopoli mortem obiit, indutus erat, quæsiuisse, eumque quantum sordidatum induisse, persuasum nimirum se aliquid ex mortui sanctimonia inde percepturum. Quodam anni tempore procelloso admodum & turbido, consueta statutaque spectacula, populo ea flagitante in circo edidit. Vbi autem Circus hominibus refertus fuit, tempestas cœpit esse vehementior. Ac cum magna vis niuis præceps delaberetur, tum Imperator perspicuè declarauit, quo animo exga Deum affectus esset: sic enim populum per præcones compellauit: quin multo fatius est, vt neglecto spectaculo omnes vno ore Deum precemur, vt ab imminente procella conseruemur incolumes. Vix hæc verba protulerat, cū omnes in Circo vno animorum consensu, summaque cum alacritate Deo præces fundere cœperunt: totaque Ciuitas quasi vna ecclesia fuit. Tum Imperator in media hominum frequentia, priuati hominis habitu incedens, hymnos recitare exorditur: nec spes certè illum frustrata est. Nam aer serenus factus est: & annonæ charitas, Dei benignitate in omnium rerum affluentiam commutata. Si quando bellum concitabatur, Dauidis exemplum imitatus, ad Deum confugit, pro certo persuasus eum bellorum administratorem esse: precumque subsidio adiutus ea prospere, & fœliciter gessit.

De Ioanne qui mortuo Imperatore Onorio, tyrannidem Romæ exercuit, & quo pacto Deus precibus Theodosii inclinatus, illum in exercitus Romani manus tradiderit. CAP. XXIII.

Hoc

HOC loco igitur, qua ratione paulo post bellum cum Persis gestum, Honorio mortuo, Asclepiodoto & Mariano Coss. ad decimum octauū Calend. Septembris, ope diuina nixus Ioannem tyrannum profligarit, commemorabo. Res namque id temporis gestæ sunt dignæ (meo quidem iudicio) quæ memoriæ posterorum commendentur. Nam quæ res Hebræis, Moÿse duce, mare rubrum trajicientibus, eadem etiam Imperatoris ducibus, cum eos contra tyrannum mitteret, acciderunt: quarum quidem summam ego paucis complectar: vberiore autem earum explanationem, quoniam separata tractatione eget, aliis persequendam relinquam. Quanquam Theodosius Imperator de morte Imperatoris Honorii certior factus erat, eam tamen alios celauit, aliâq; causa alias commemorata, de ea re complures fefellit. Mittit etiam clam militem Salonas, vrbem Dalmatiæ, vt si quis in partibus versus occidentem fortè nouis rebus studeret, præsto essent, qui eius conatus reprimere. Quibus rebus ita comparatis, tandem mortem auunculi omnibus palam facit. Interea temporis Ioannes, qui inter scribas Imperatoris principem locum obtinuit, cum prosperum suæ fortunæ cursum moderatè ferre non posset, imperium arripit, Legatosq; ad Imperatorem Theodosium mittit, per quos postulat, vt Imperator declaretur. Theodosius Legatis eius in custodiam traditis, ducem Ardaburium qui in bello Persico res plane maximas confecisset, ad Ioannem mittit. Ille cum Salonas venisset, inde transmittit in Aquileiam, casuq; aduerso, vti putabatur, vsus est. Casus autem hic fuit, qui deinceps sequitur: Dum nauigabat, vento aduerso flante, in manus tyranni delatus est: qui illo comprehenso, spem concepit Theodosium necessitate compulsum fore, modò ducem suum Ardaburium saluum vellet, vti ipsum crearet declararetq; Imperatorem. His auditis, & Theodosius ipse, & exercitus etiam contra tyrannum missus, anxio & sollicito animo fuit, ne quid mali Ardaburium à tyranno perpeteretur. Aspar igitur filius Ardaburij cum & patrem à tyranno comprehensum, & infinitas Barbarorum copias ad auxilia tyranno ferenda accessisse certior factus esset, omnino incertus animi erat, quid ageret. Itaque preces pii Imperatoris illo tempore rursus plurimū

S O C R A T . H I S T O R .

momenti habuisse constabat . Nam Angelus Dei in habitu & forma pastoris, ducem itineris Aspari se præbuit, & per Stagnum Rauennæ adiacens (in ea namque ciuitate tyrannus commoratus, ducem Ardaburium tenuit) copias eius deduxit: qua via nemo vnquam iter fecisse commemoratur . Deus igitur qua transiri non poterat, transitum Aspari patefecit. Ille tum copiis per Stagnum cuius aqua diuina ope penitus exhausta fuit, traductis, portas ciuitatis, quas apertas offendit, ingressus, Tyrannum opprimit. Quo tempore etiam Imperator sanctissimus (cui ludos Circenses peragenti significatum est tyrannum è medio sublatum esse) suam eximiam erga Deum pietatem perspicuè declarauit . Sic enim populum affatur: relictis his oblectamentis, huc potius, si videtur, nos referamus: ad ecclesiam profecti, preces Deo, quibus illi pro tyranno ipsius manu occiso agamus gratias, piè fundamus. Quæ cum dixisset, non modò spectaculis finis impositus fuit, verum etiam omnes, illis neglectis, per medium circum vna voce gratiarum actionem pariter cum Imperatore decantantes iuerunt, rectaque ad Ecclesiam Dei contenderunt: ibique totum diem commorati sunt, & ciuitas vniuersa, instat vnus fuit ecclesiæ .

Quòd Ioanne tyranno è medio sublato, Theodosius Imperator Valentinianū Constantio & Placidia matertera sua prognatum Imperatorem Romæ renunciat.   C A P .   X X I I I I .

TYranno iam è medio sublato, Theodosius animo agitare cœpit, quem partium versus occidentem Imperatorem declararet: Erat ei Consobrinus nomine Valentinianus, admodum adolescens, ex Placidia matertera sua natus, quæ filia fuit magni Theodosij Imperatoris, soror Augustorum, Arcadij & Honorij: Constantius autem, qui ab Honorio Imperator declaratus est, cumque illo ad exiguum tempus imperio functus, mortem obiit, pater Valentiniani fuit. Theodosius hunc suum Consobrinum Cæsarem renunciatum, ad partes occidentis misit, rerum administratione matri Placidia concredita. Postea dum ille ipse in Italiam iter facere maturabat, vt Consobrinum declararet Im-

ret Imperatorem suaque prudentia Italos, ne tyrannis facile obsecundarent coram erudiret, Thessalonicam profectus, morbo, ne longius iret, præpeditus fuit. Per Helionem igitur patricium corona Imperatoria ad Consobrinum missa, ille ipse Constantinopolim reuertitur. Sed de his factis multa videmur commemorasse.

De Attico quomodo ecclesias rexerit, & quòd Ioannis nomen ecclesiæ tabulis fecit inscribi, tum autem mortem suam præsciuit.

C A P. X X V.

Atticus Episcopus mirum quantum rebus ecclesiæ dederit incrementi: quippe tum eas prudentia administravit, tum populum doctrina ad virtutem studiosè cohortatus est. Qui cum videret ecclesiam propterea diuisam esse, quod Ioannitæ extra illam conuentus agebant, præcepit, vt de Ioanne, sicut de aliis Episcopis mortuis solet, in precibus mētio fieret. Nam ea ratione complures eorum ad ecclesiam redituros sperauit. Porro ad dādum adeo propensus fuit, vt non modo pauperibus, qui in ipsius ecclesiis erant, diligenter prospiceret, verum etiam vicinis ciuitatibus pecuniam mitteret, qua egentium leuaretur inopia.

Nam Calliopio ecclesiæ Nicænæ presbytero misit trecenos aureos, simulq; literas dedit in hanc sententiam.

Calliopio Atticus, in Domino salutem. Certior equidem factus sum, infinitos in vestra vrbe fame opprimi, piorumque egere eleemosyna. Cum infinitos dico, intelligo multitudinem, cuius certum numerum ostendere nequeo.

Quoniam igitur numerum pecuniæ ipse ab eo accepi, qui diuitias largè, & quasi plena manu, iis, qui eas probè administrant, suppeditat, vsuque venit, vt nonnulli egestate premantur, quo alij, qui opes habent, easque minimè istis largiuntur, penitus explorati sint, tu frater charissime, illos trecētos aureos à me accipe, eosq; in pauperes vti volueris impende. Velis autem in eos conferre, nō qui ventris causa quasi mercaturā per totū vitæ tempus mendicando exercēt, sed qui mendicare erubescūt. Neq; in hac officii parte, vllā sectæ aut religionis cuiusquam rationem ducas, neq; porro

SOCRAT. HISTOR.

respectum ad eos, qui à nobis in fidei sententia dissentiunt, habeas, sed in illud vnum incumbas, vt qui fame cruciantur, eos alimentis subleues. Hoc modo ab illo egentibus, etiam qui longo locorum interuallo ab eo distabant, sedulo prospectum fuit. Porro cum audiret aliquando eos, qui se à Nouatianis propter festi Paschatis obseruationem separauerant, corpus Sabbatij ex insula Rhodo (in ea namq; exul mortem oppetiit) transportasse, sepultura cohonestauisse, & super tumulum ei preces adhibuisse, quosdam noctu eo misit, illisq; dedit in mandatis, vt corpus Sabbatij in alio sepulchro conderent. Qui autem illuc de more suo venerunt, cum tumulum effossum reperirent, de reliquo sepulchrum Sabbatij colere destiterunt. Eodem accedit, quod Atticus in nominibus rebus imponendis disertus fuit. Nam stationem, quæ in ostio Ponti Euxini sita est, veteri nomine *φαρμακεία*, id est, veneficam appellatam, ille *θεραπεία*, id est, medicinam, vel curationem vocauit: ne cum ibi fortè conuentus ageret, locum ad eam rem foedo nomine nuncupatum præscriberet. Quinetiam suburbium quoddam Constantinopolis Argyropolim nominauit, tali causa adductus. Chrysoopolis est vetus statio in ipso capite Bosphori. Huius mentionem faciunt complures veteres scriptores, vt Strabo, Nicolaus Damascenus, & admirabilis ille ac disertus Xenophon, qui tum in sexto libro, de ascensu Cyri, tum in primo de rebus gestis græcorum, de eo memorat, quòd ab Alcibiade muro circumdata fuit, & *δεκατευτήριον*, id est locus ad decimas exigendas, in illa constructum. Nam qui à Ponto naue conscensa soluūt, ibi decimas pensitant. Itaque Atticus cum intelligeret locum è regione situm tam splendido nomine donatū, hunc etiam Argyropolim nominandum esse dixit: Quod simul atque protulerat, locus illico illud nomen obtinuit. Præterea cum quidam ei dicerent: Nouatianos non debere intra ciuitates conuentus agere, respondit: non nostis quanta sint incommoda perpessi, dum nos regnantibus Constantio, & Valente graui persecutionis procella iactæremur: & quòd aliis quoque temporibus se testes fidei nostræ præbuerint. Quin etiam iam olim ab ecclesia separati, nihil de fide nouare aggressi

gressi sunt. Adde his, quod cum Nicææ esset Episcopi ordinandi gratia, ibiq; Asclepiadem Nouatianorum Episcopum ætate admodum ingrauescente cerneret, rogauit, quot annos fuisset Episcopus. Cui quinquaginta respondenti, Beatus, inquit, es reuera, qui tanto temporis spatio tam præclarum munus administraueris. Ad eundem porro Asclepiadem dixit: Nouatum equidè laudo, Nouatianos autem neutiquam probare possum. Hoc eius dictum tanquam insolens & valde peregrinum admiratus Asclepiades, quomodo, inquit, istud dicis, Episcope. Tum Atticus, ego, inquit, illum laudo, quod cum illis qui idolis sacrificassent, communicare recusauit. Nam istud ipsum ipse equidè fecissem: at Nouatianos minimè probo, quòd laicos, qui leuiter deliquerint, communionem excludant. Ad hæc respondet Asclepiades: præter idolis sacrificandi peccatum, sunt alia multa peccata ad mortem, vti ex sacris literis perspicuū est, ob quæ vos solum clericos, nos laicos etiam communionem excludimus, potestate soli Deo illis ignoscendi permessa. Itemque Atticus suam ipsius mortem præsciuit. Quippe Nicæa decedens, dixit Calliopo illius ecclesiæ presbytero, matura Constantinopolim ante autumnum accedere, vt me viuum denuo cernas: quòd si moram feceris, non me vitam fruentem reperies. Neque cum istud diceret, aberrauit à vero: quippe vigesimo primo anno, quo Episcopatum gesserat, sexto Idus Octobris morte occubuit, ad vndecimum consulatum Theodosii, & Cæsaris Valentiniani primum. Imperator Theodosius Theffalonica reuertens, ad funus eius efferendum non peruenit. Nam pridie quàm Imperator Constantinopolim ingrederetur, Atticus sepulchro conditus fuit. Haud diu post ad decimum Calend. Nouembris renunciatio Valentiniani Iunioris indicta est.

De Sisinio qui Attico in Constantinopolitano Episcopatu successit. CAP. XXVI.

Post mortem Attici, de Episcopo deligendo vehementer certatum est, dum alij alium in eo honoris gradu collocare laborarent. Nam Philippum presbyterum nonnulli, alij Proclum, qui etiam presbyter fuit, cupiebant: sed populus vniuersus communi consensu Sisinium designari

23 delide-

desiderabat. Qui quidem presbyter quoque fuit, non tamen in vlla ecclesia intra urbem Constantinopolim ordinatus, sed in Elæa suburbio eiusdem ciuitatis, quod è regione illius situm est, (in quo quidem loco dies festus ascensionis seruatoris ab vniuerso populo Constantinopolitano celebrari solet) sacerdotij dignitatem fortitus. Omnes laici desiderio illius ad Episcopatus honorem efferendi tenebantur, tum quod ob singularem pietatem percelebris fuit, tum potissimum, quòd pauperes supra quàm facultates eius ferebant, fouere sustentareque laborauit. Itaque laicorum studium tulit superiores, Sisiniusq; ordinatus est, pridie Calend. Martij, Theodosio duodecimum Consule, & Valentiniano Iuniore Augusto secundo. Postea Philippus presbyter, quoniam Sisinium sibi prælatus videbat, illius ordinationem grauiter perstrinxit, in opere ab ipso edito, quod historiam Christianam inscripsit: qui dum & Sisinio, qui episcopus ordinatus erat, & episcopis, qui eum ordinauerat, & laicis vel maximè obrectare studet, ea dicit, quæ mihi, quoniam illum, qui tam temere inconsiderateque eiusmodi verba literis prodere ausus est, admodum improbo, scriptis mandare non est animus. De illo ipso tamen non erit, mea quidem sententia, alienum, pauca hoc loco differere.

De Philippo presbytero Sidæ ciuitatis Alumno.

CAPVT XXVII.

Philippus Sidæ ortus fuit. Est hæc quidem ciuitas Pamphylie: in qua etiam Trophilus Sophista natus dicitur, cui Philippus se cognatum esse gloriatus est. Hic Philippus, cum esset diaconus, Ioannis episcopi consuetudine, qua multum vsus est, impulsus, in studiis literarum permultum operæ ac laboris collocauit, multosq; & varios cuiusq; generis libros in vnum collegit. Atque Asiaticum dicendi genus studiose imitatus, multa conscripsit: & quo libros Iuliani imperatoris refelleret, opus etiam, quod historiam Christianam inscribat, composuit, inque triginta sex libros distribuit. Singuli libri tomos complures continent, adeo vt omnes simul prope mille numero sint, Argumentum etiam cuiusque tomi ipsum tomum ferè exæquat. Hoc opus non historiam ecclesiasticam, sed Christianam
incri-

inſcripſit: Multas ac varias in illud congeſſit materias, eo quidem conſilio, vt ſe doctrinæ philoſophorum non exper- tem fuiſſe declararet. Quapropter præceptiones Geome- tricas, Aſtronomicas, Arithmeticas & Muſicas crebro citat. Quinetiam inſulas, montes, arbores, & alias res non magni momenti deſcribit: vnde opus inflatum & plenum inanis oſtentionis factum eſt. Quare, ſi quid ego iudico, neque indoctis, neque doctis prodeſſe poterit. Quippe indocti inſolentem illam, & nimio artificio elaboratam dicendi ra- tionem, quæ in eo eſt, animaduertere nequeunt: docti autem crebram eorundem verborum repetitionem, quæ in illo v- ſurpatur, condemnabunt. Cæterum quiſque de libris illis pro arbitratu ſuo iudicium faciat: ordinem verò temporum quibus res gerebantur, ab eo conuſum eſſe audeo equi- dem affirmare. Nam temporibus Theodoſij commemoratis, ad tempora Athanaſij Episcopi recurrit. Quod quid- em ab illo ſapiffime factum eſt. Sed de Philippo ſatis: de rebus Siſinij temporibus geſtis iam dicendum arbitror.

*Quòd Proclum Cyzici Episcopum Siſinius creauit,
quem tamen Cyzicani neutiquam admittere vo-
luerunt.* CAP. XXVIII.

Mortuo Cizicorum episcopo, Siſinius Proclum Ci- zici Episcopum designat. Quem ad illam urbem pro- fecturum anteuertunt Cizicani, Dalmatiumque mo- nachum Episcopum ordinant. Hoc ab illis factum eſt, ne- glecta illa lege, quæ iubet ne quis Episcopus designetur, absque ſententia & autoritate Episcopi Constantinopo- lis. Legem autem propterea neglexerunt, quod Attico ſoli vti illi putabant, nominatim autoritatem illam cõcederet. Proinde Proclus cū ſuæ ipſius eccleſiæ adminiſtratione nõ obiret, in eccleſiis Cõſtantinopolis mãſit: in quib⁹ docẽdo permagnã laudẽ adeptus eſt. Sed de eo alius locus erit mihi plura diſſerẽdi. Siſinius vix duos integros annos in episco- patu gerẽdo cõfecerat, cū è vita deceſſit, Hierio & Ardabu- rio Coſſ. 9. Cal. Ianuarij. vir ob temperantiã, ob rectã ac piã viuendi rationẽ, deniq; ob benignitatẽ in pauperes omniũ ſermonib⁹ celebratus. Morib⁹ facilis affabilisq; simplex & veritatis amic⁹, ac p̄pterea nemini quicq̃ exhibuit negocij.

SOCRAT. HISTOR.

Vnde curiosis, & qui aliis faceffendo moleftiam delectabantur, offenfioni fuit, atque adeo apud eos in opinionem venit ignauia.

Quòd vbi Sifinius diē suum obierat, Nestorius Antiochia accerfitus, Conftantinopolitanum epifcopatum capessit, qui qualifnā fuerit ilico deprehensus erat. CAP. XXIX.

Post mortem Sifinij visum est Imperatori, propter homines inanium rerum appetentes, neminem ex illa ecclesia, licet multi Philippum, complures Proclum designatum cuperent, ad Episcopatum illum eligere: sed aduenam Antiochia accersere constituit. Erat namque illic Nestorius ex Germanica oriundus: voce cum primis sonora, linguaque disertata: & ob eam causam tanquam ad docendum populum admodum accommodatus, de illorum sententia accerfitur. Trimestri igitur spacio percurso, Antiochia Constantinopolim deducitur Nestorius: qui quam à plerisque ob temperantiam laude & prædicatione efferebatur, tamen quales præterea eius mores fuerint, primus illius doctrinae exorsus prudentibus viris satis demonstrauit. Nam simul ac Episcopus quartò Idus Aprilis ordinatus fuit, Felice & Tauro Coss. extemplo, cum orationem apud Imperatorem haberet, hanc sententiam, quæ multis in ore est, coram vniuerso populo protulit: Mihi, O Imperator, terram hæreticis tu purgatam tribue, & ego tibi cælum retribuam: tu mihi in profligandis hæreticis subueni, & ego tibi in profligandis Persis subueniam. Hæc verba quamuis illi, quibus odio habebantur hæretici, lubentes audiuerint, tamen his, qui ex oratione nouerint de interiore mentis cogitatione coniecturam facere, neque eius animi leuitas, neque iracundia, neque præterea inanis gloriae auiditas (præsertim cum ne minima quidem mora interposita, eiusmodi voces tam temere profunderet) obscura esse potuit. Imo verò etiam, si illud, quod in prouerbii consuetudinem abiit, dicere liceat, ne aquam ciuitatis iam degustauerat, cum homines acerbè & grauius persequi aggressus est. Nam quinto die, postquam erat Episcopus desi-

designatus, dum ecclesiam Arianorum, in qua clam & ex occulto preces faciebant, demoliri institueret, eos ad tantam adegit vecordiam, vt cum ecclesiæ vastationem cernerent, ipsi etiam facibus iniectis eandem succenderent. Quod quidem incendium ædes vicinas depascens penitus absumpsit. Ex qua re tumultus in ciuitate concitatus est, Arianique ad vlciscendum parati. Verùm Deus, vrbis conseruator, non passus est malum longius serpere. De cætero verò non hæretici modò, verùm etiam eiusmodi cum eo fidei fautores Nestorium incendium vocauerunt. Nec hoc pacto acquieuit, sed dum contra hæreticos machinas struebat, ciuitatem, quantum in eo erat, profus euerit. Quinetiam Nouatianos diuexare aggreditur, inde impulsus, quod Paulus eorum Episcopus ob pietatem tanta famæ celebritate fuit. Verùm Imperator admonitionibus conatum eius repressit. Quibus autem incommodis eos, qui festum Paschatis ad decimum quartum diem mensis celebrabant, in Asia, Lydia, & Caria affecerit, & quàm multi Miletis, & Sardis, seditione propter eum conflata interierint, mihi omittendum arbitror. At verò quas pœnas cum ob has causas, tum ob linguam petulantissimam dederit, dicam equidem paulò post.

Quomodo Theodosio iuniore regnante, Burgundiones in Christum crediderunt.

CAPVT XXX.

REM planè memorabilem eodem ferè tempore gestam hoc loco commemorabo. Est gens quædam Barbara, locum trans Rhenum fluuium incoleus, quos vulgo Burgundiones vocant. Isti vitam à Repub. gerenda remotam perpetuò degunt. Sunt enim fabri lignarii omnes, & ex ea arte mercedem, qua sustentant vitam, acquirunt. Hunnorum gens crebro in eorum fines incursionem faciès, agros depopulata est, & complures illorum non raro trucidauit. Itaque illi non ad hominem vllum auxiliij petendi causa confugiunt, sed Dei alicuius potestati se totos permittere in animos inducunt. Ac cum mente complecterentur, Romanorum Deum illis, qui cum metuunt &

reuerentur, firmum afferre præsidium, omnes communi consensu ad credendum in Christum se contulerunt: atq; ad ciuitatem quandam Gallia profecti, postulant ab Episcopo, vt Christianorum baptismo donentur. Is, cum illis septem dies præscripsisset ad ieiunandum, eosque in fide erudiuisset, octauo die lauacro baptismatis tinxit, & cum pace dimisit. Illi animo fidenti contra tyrannos gradiuntur: nec spes eos fefellit. Quippe Vptaro Hunnorum rege nocte, cum se cibo nimio ingurgitasset, medio disrupto, Burgundiones Hunnos duce carentes adorti, pauci cum permultis (tria enim millia contra decem impetum faciunt) commisso prælio victoriam consequuntur. Ex illo tempore gens ea religionem Christianam ardenti studio excoluit. Sub idem tempus Barbas Arianorum Episcopus moritur, ad decimum tertium Consulatum Theodosi & Valentiniani tertium, octauo Calend. Iulii: in cuius locum succedit Sabbatius. Verùm de his fatis multa.

Quomodo Macedonianos Nestorius afflixerit.

CAPVT XXXI.

Nestorius autem, quoniam multa contra ecclesiæ consuetudinem moliebatur, sibi propterea grauissimum odium peperit, sicut euentus rerum ab eo gestarum satis declarat. Germæ, vrbis Helleponti Episcopus Antonius Nestorij ferocitati in hæreticis profligandis obsecutus, Macedonianos grauius exagitare conabatur: & quo se excusaret, mandatum à Patriarcha, Episcopo scilicet Constantinopolitano se de ea re accepisse simulabat. Itaque Macedoniani etsi ad tempus se vexari passi sunt, postea tamen vbi Antonius eos acerbius insectabatur, non amplius illam iniuriarum molem tolerare potuerunt, sed tam cæco animorum impetu ferebantur, vt libidine vlciscendi æquo & bono prælata, per viros ad eam rem missos Antonium occidendum curarent. Hoc scelus à Macedonianis patratum, tanquam materia ad ferociam Nestorij incendendam fuit: qui persuasit Imperatori, vt ecclesiæ illis adimerentur. Quare Macedonianis vna ecclesiæ Constantinopoli extra vetera

vetera vr̄bis mœnia sita, altera Cizici, aliæ præterea complures, quas in agris Hellesponti tenebant, ablatae fuerunt. Vnde nonnulli eorum ad ecclesiam reuersi, fidei Confubstantialis assenserunt.

De Anastasio presbytero, cuius impulsu Nestorius ad impietatem deductus erat.

CAP. XXXII.

AT verò temulentis, vt in prouerbio est, vinum non deest, neque feditioso pugna: & propterea Nestorius, qui alios ecclesiis suis pellere obnixè contendebat, ipse fortè ecclesia pulsus est. Causa autem eius generis fuit. Anastasius presbyter, qui vna cum eo Antiochia illuc venerat, eiusque consuetudine semper vsus erat, & in magno honore ab illo habitus, eiq̄ue in rebus gerendis consiliarius, quodam tempore, in ecclesia docuit, Mariam à nemine Deiparam vocari debere: eam enim hominem esse: & ab homine Deum non posse nasci. Hæc verba omnium animos tam clericorum quàm laicorum magnopere conturbauit. Nam iam olim didicerant Christum verè Deum esse, & nequaquam propter incarnationis mysterium tanquam solum hominem à diuinitate separatum, idq̄ue obsecuti sententiæ Apostoli dicentis: Et si cognouimus secundum carnem 2. Cho. 5. Christum, sed nunc non amplius cognoscimus. Atque ob hanc causam desinamus de Christo disputare, & ad perfectionem, quæ est in illo contendamus. Cum igitur tumultus hac de re, vt dixi, in ecclesia ortus esset, Nestorius sententiam Anastasii confirmare studens (nam eum, quem tanti faciebat, non vt blasphemias in Christum iacentem coargui voluit) sèpissimè de ea controuersia in ecclesia pro concione disseruit: deq̄ue eadem pugaciter quæstiones posuit, & vocem Deiparam, omnino reiecit. Ac quoniam disceptatio de ista controuersia aliter ab aliis instituta fuit, diuisio in ecclesia facta est. Nam non aliter atque homines in nocturno prælio constituti, incerto impetu ferebantur, & nunc hæc, nunc illa assueverant: atque quod modo assensi fuerant, id ipsum

id ipsum

SOCRAT. HISTOR.

id ipsum eodem ferè momento denegarunt. Nestorius autem apud complures venit in opinionem, quòd dominum hominem solum esse assereret, quòdque Pauli Samosatani & Photini opinionem in ecclesiam introducere niteretur. Atqui de hac re tanta certatio ac tumultus ciebatur, vt generali concilio ad eum sedandum opus esse videretur.

*Survatis s'ma
de Nestorio*

Ego verò dum libros à Nestorio editos lego, hominem reperio imperitum & doctrinæ penitus expertem, hocque verè & ex animo dico. Nam neque odio in illum incensus, eius vitia recordatione renouare, neque vt quibusdam gratificer, pauciora, quàm repperi, commemorare decreui. Nestorius, meo quidem iudicio, neque Paulum Samosatenum, neque Photinum imitatur, neque denique Dominum hominem solum esse dicit, sed vocem duntaxat Deiparam, tanquam larvam reformidans, declinat. Hocque illi præ insigni inscitia & ignoratione contingit. Nam tametsi natura lingua erat diferta, & propterea doctus putabatur, tamen reuera imperitus fuit. Quinetiam veterum interpretum scripta perdiscere dedignatus est. Linguae enim volubilitate & elegantia insolenter se efferens, cum veteres prope neglexit, tum se ipsum omnibus antecellere existimavit.

*2. 704. 4
Hec scriptura
olim corrupta,
Evangelii tollit salutem*

Porro autem ignoravit, quòd scriptum sit in vetustis exemplaribus epistolæ Catholicæ diui Ioannis: Omnis spiritus qui soluit Iesum ex Deo non est. Quippe hanc sententiam omnes, qui diuinitatem ab humanitate Christi seiungere studebant, ex vetustis exemplaribus delere tollereque non dubitarunt. Quapropter veteres interpretes idem ipsum significarunt, quosdam videlicet esse, qui illam epistolam deprauassent, quo in Christo hominem à Deo separarent. Est quidem eius humanitas cum diuinitate coniuncta, & non sunt duo, sed vnum. Qua ratione nixi veteres, Mariam Deiparam appellare non sunt veriti. Ita etiam Eusebius Pamphilus in tertio libro de vita Constantini loquitur. Nobiscum Deus, pro nobis nasci sustinuit, & locus illius natiuitatis proprio nomine apud Hebræos Bethleem appellatur. Quocirca Imperatrix sanctissima Helena Deiparæ partum eximiis monumentis decorauit, sacrumque illud antrum variis cuiusque generis illustravit insignibus. Quinetiam Origenes in primo Tomo Com-

Commentariorum in epistolam Pauli ad Romanos conscriptorum, hanc rem pluribus discutit, dum explicat causam, cur Maria Deipara dicta sit. Itaque Nestorius videtur veterum lucubrationes penitus ignorare: & ob eam causam hanc vocem Deiparam, ut dixi, duntaxat infertatur. Nam quod non dicit, Christum hominem solum esse, sicut Photinus & Paulus Samosatenus, quodque non subsistentem Dei verbi personam tollit, sed eum in Trinitate subsistere, & in eius essentia inesse confiteretur, quod denique ei essentiam non adimit, sicut Photinus & Samosatenus (idem etiam Manichæi, & Montanistæ asserere non dubitabant) ex concionibus ab ipso editis satis constare poterit. Verum quanquam Nestorium partim ex libris eius quos legerim, partim ex necessariorum illius sermone ita sensisse comperio, tamen inanis eius & stulta doctrina non parum vniuersum orbem terrarum conturbauit.

De horrendo facinore à quibusdam seruis fugitiuis ad ipsum magna Ecclesiæ altare suscepto, & priore congregato contra Nestorium Ephesi Concilio.

C A P. XXXIII.

HIS rebus confectis, scelus quoddam nefandum fortè fortuna in Ecclesia editum est. Nam cuiusdam præpotentis viri serui, genere Barbari, cum immanem heri sui feritatem experti, eam ferre non possent, ad Ecclesiam confugerunt, atque gladiis cincti, ad altare profiliunt. Rogati igitur, ut abirent, nullo modo obsequi volebant, sed sacris ministeriis obeundis erant impedimento. Quinetiam dies complures strictos tenebant gladios, paratiq̄ue erant ad quemque obtruncandum, qui illos adiret. Itaque vno clerico interfecto, altero vulnerato, ad extremum sibi ipsi necem consciuerunt. Vnde quidam eorum, qui aderant, dixit templi profanationem aliquid mali portendere, duosq̄ue Poëtæ cuiusdam veteris Senarios in eandem citauit sententiam.

Nam

*Nam sæpe signa talia dari solent
Cum sacra fœdum templa polluit scelus.*

Atque eum, qui ista dixerat, minimè fefellit opinio. Quippe & diuisionem populi, vt videtur, & authoris diuisionis abdicationem significauit. Nam non longo tempore interiecto, imperatoris mandato Episcopi ex locis omnibus Ephesum conueniunt: quo etiam Nestorius, statim post diem festum Paschatis cum magna populi multitudine contendit, multosque Episcopos ibi coactos reperit. Cyrillus autem episcopus Alexandriae, paulo post, circiter festum Pentecostes aduentat. Quinto die post Pentecosten, Iuuenalis etiam Hierosolymorum Episcopus eo accedit. Ac cum Ioannes Episcopus Antiochiæ videretur moram facere, ab Episcopis, qui iam aderant, controuersia in disputatione vocatur. Cyrillus Alexandrinus, quo Nestorii animum perturbaret (in eum namque infenso animo fuit) quibusdam disserendi prolusionibus vsus est. Cum autem multi Christum Deum esse confirmabant, tum Nestorius, ego, inquit, eum qui Menstruis spaciis hoc est bimestri & trimestri & ita deinceps humano more adoleuerit, Deum certe non appellauero: atque ob hanc causam mundus sum à sanguine vestro, & posthac ad vos profecto non veniam. Quæ cum dixisset, cum reliquis Episcopis, qui illius assentiebantur sententiæ, se coniunxit. Itaque Episcopi, qui aderant, in duas factiones diuidebantur. Qui autem cum Cyrillo in concilio erant, accersunt Nestorium. Ille non obtemperat, sed ad Ioannis Episcopi Antiochiæ aduentum causæ suæ disceptationem differt. Quare Cyrillus, & alii Episcopi, qui aderant, cum eo in concilio, vbi conciones Nestorii, quas de ea cõtrouersia apud populum recitauerat, sæpius perlegissent, ex illisq; iudicaret eum cõtra filium Dei impias blasphemias serio dixisse, Episcopatu abdicarunt. Quo facto, Episcopi, qui à Nestorio stabant, alio concilio separatim coacto, Cyrillum, & Memnonem Ephesi Episcopum simul abdicant. Haud diu post, Ioannes Episcopus Antiochiæ aduentat. Qui de rebus ibi gestis certior factus Cyrillo vtpote tumultus illius authori, quod ardore quodam animi incitatus, Nestorium tam cito abdicauerat,

cauerat, grauius succensuit. Cyrillus verò adiuncto sibi Iuuenalio, quo Ioannem uiscatur, eum quoque abdicat. His rebus sic tum perturbatis & confusis, Nestorius cum contentionis pestem latius in vulgus emanare intelligeret, pœnitentia adductus, Mariam Deiparam vocauit, sic elocutus: Dicatur Maria Deipara, & offensiones animorum fedentur. Verùm nemo illum pœnitentia adductum, hæc dixisse existimauit: & propterea adhuc etiam Oasin incolit, tum episcopatu priuatus, tum multatus exilio. Atque concilii id temporis Ephesi conuocati, hic exitus fuit. Hæ res gestæ sunt Basilio & Antiocho Coss. quarto Calend. Iulij. Ioannes Antiochiam reuersus, multis Episcopis in vnum congregatis Cyrillum, qui iam Alexandriam rediit, abdicat. Paulo post, depositis inimicitiis, & amicitia reconciliata, sedes episcopales, alter alteri restituerunt. Post abdicatum Nestorium, grauis tumultus in ecclesia Constantinopolitana excitatus fuit: quippe populus propter inanem & stultam, vti supra dixi, Nestorii doctrinam diuisus est. Clerici autem communibus suffragiis illi anathema (sic enim nos Christiani sententiam contra alicuius blasphemiae auctorem pronunciatam solemus appellare, quando eam perinde notam omnibus facimus, ac si in columella incisa in loco publico collocaretur) palam denunciarunt.

Quòd post amotum Nestorium, cum Proclum ad Episcopatum eius quidam prouehere voluissent, nonnulli Episcoporum Maximianum Constantinopolis Episcopum deligendum proponebant.

CAP. XXXIII.

Constantinopoli alia etià de Episcopo deligendo orta est còtrouersia. Nam multi Philippo, cuius iam dudù mentione fecimus, plures autè Proclo suffragati sunt. Atq; Proclus certe priores tulisset, si non quidam qui multù auctoritate valerèt, illi obstitissent: docuissentq; canonè ecclesiae vetare, Episcopū alicuius ciuitatis nominatū, ad alterà ciuitatē trāsferri. Quæ quidè sententia in mediū prolata, itaq; se habere credita, populi animos pacatos tràquillosq; reddidit. Idcirco trimestri spatio post abdicatione Nestorij percurso, Maximianus episcopus designatur: vir monasticū

vita

SOCRAT. HISTOR.

vitæ genus excolens : dignitatis gradu presbyter : opinionem pietatis iam pridem propterea consecutus , quòd monumenta , in quibus pij viri ex hac vita migrantes sepelirentur , suis impensis construenda curauerat . Literarum ignarus & expers fuit , vitamque quietam , aliisque minimè molestanti sibi propofuit ad traducendum .

Exempla quibus Author hic , vt videtur , confirmat , minimè prohibitum esse , quin à sede ad sedem quis transferri possit .

C A P . X X X V .

I A M verò , quoniam quidam propter ecclesiæ canonem , quem pro se afferebant , Proclum Episcopum Cyzici iam tum nominatum , in sede Episcopali Constantinopolis collocari prohibuerunt , de ea re pauca dicere statui . Qui tum ista afferere aggressi sunt , videntur mihi certè minimè vera dixisse , sed vel inuidia aduersus Proclum eadem confinxisse , vel tum Canones , tum alias res ad ecclesiarum utilitatem non raro gestas penitus ignorasse . Nam Eusebius Pamphilus in sexto libro historiæ ecclesiasticæ , Alexandrum ciuitatis cuiusdam Cappadociæ Episcopum , Hierosolymam voti causa contendentem à Hierosolymitanis detineri , Narcisci loco in Episcopatus gradu collocari , & reliquum vitæ tempus in illa ecclesia contriuisse memorat . Itaque res erat plane indifferens apud veteres , quoties ecclesiarum vsus poscebat , episcopum ab vna ciuitate ad alteram transferre . Quòd si quicquam intersit canonem de hac re sancitum huic historiæ adnectere , inde planè constabit , quàm perspicuè eum ementiti sint hi , qui Proclum propterea in sede Episcopali collocari vetuerint . Canon ita se habet . Si quis Episcopus ad aliquam ecclesiam regendam designatus ad eam non iuerit , cum illud non ob suam ipsius culpam , sed vel quod populus illum reiecerit , vel aliam ob causam , quæ sit necessaria , factum sit , ei licebit honoris & ministerij ecclesiastici compotem esse , modò nihil faceat molestiarum ecclesiæ , in qua ipse conuentus agit , sed lubens approbet , quod concilium prouinciæ de re
in con-

in controuersiam adducta statuerit. Canonis hæc quidem sententia est. Verùm quo magis constet multos episcopos ab aliis ad alias ciuitates propter opportunos & necessarios ecclesiæ vsus, fuisse translatos, nomina eorum qui translati fuerint, hoc loco citabo. Perigenes ecclesiæ Patrensis designatus fuit episcopus. Quem vbi populus illius vrbis eum repudiauerat, Episcopus Romanus mandauit, vt Episcopo Corinthi Metropolis iam mortuo, in sede episcopali illius vrbis collocaretur: cui ecclesiæ reliquo vitæ spatio præfuit. Gregorius etiam Nazianzenus primum Sasimorum vrbis Cappadociæ episcopatum gessit: deinde ecclesiæ Nazianzenæ episcopus factus est. Meletius porrò primum ecclesiæ Sebastiensis episcopatu fungebatur: postea episcopatû Antiochiæ procurauit. Adde his Dositheum Seleuciæ episcopum, quem Alexander Antiochiæ episcopus Tarsum Siliçiæ traduxit. Quid Berentium eommemorem, qui primum Arcorum vrbis Phœniciæ episcopatum administrauit, post illud Tyrum translatus est. Quid dicam de Ioanne, qui Gordo ciuitate Lydiæ Proconesum translatus, ibi rexit ecclesiam. His accedit Palladius, qui Helenopoli Aspunem, & Alexander, qui ab Helenopoli quoq; Adrianos, & Theophilus Apanea vrbe Asiæ Eudoxopolim, quæ olim Salabria dicebatur, translatus fuit. Polycarpus præterea his annumeretur, qui Sexantapristis ciuitate Mysiæ, Nicopolim vrbem Thraciæ, & Hierophilus qui Trapezupoli Phrygiæ, Plotinopolim Thraciæ, & Oprimus, qui Agdamia Phrygiæ Antiochiâ Pisidiæ, & Syluanus, qui Philippoli Thraciæ Troadem traductus fuit. Sed satis multos hoc loco recensuimus, qui à suis ipsorum ciuitatibus, ad alias translati fuerunt.

De Siluano episcopo, qui Philippoli Troadem translatus erat. CAP. XXXVI.

IAm verò de Siluano, quem Philippoli vrbe Thraciæ Troadem translatum dixi, nõ incommodû arbitror pauca commemorare. Siluanus primum in Troili Sophistæ schola Rhetoricam didicit. Qui quoniã religionẽ Christianam diligẽter excolere & monasticum vitæ genus exercere nitebatur, pallium Philosophicum gestare noluit. Postea

A A Atticus

SOCRAT. HISTORIAE

Atticus episcopus eum accersit ad se, & episcopatu Philippolis donauit. Qui triennio in Thracia ætatem degens, cum frigus tolerare non posset (corpus enim habuit exile admodum & imbecillum) obsecrauit Atticum, vt in eius locum alterum subrogaret episcopum: seque non aliam ob causam quàm ob frigus recusare vitam in Thracia traducere docuit. Siluanus igitur altero hac de re in eius locum suffecto, Constantinopoli commoratus est, monasticamq; viuendi disciplinam summo opere excoluit. Adeo etiam ab omni fastu alienus fuit, vt sæpenumero in frequenti multitudine ciuitatis, quæ tam celebris erat, sandalijs indutus ex fœno confectis incederet. Non longo tempore interposito, episcopus Troadis moritur. Qua de causa Troas veniunt Constantinopolim quæsitum episcopum. Ac dum Atticus secum consilium inibat, quem ad illud munus designaret, fortè Siluanus in eius conspectum venit. Quem vt vidit Atticus, confestim curam cogitandi deposuit: & ita Siluanum alloquutus est: non est vlla tibi amplius excusatio, quo minus ecclesiæ administrandæ curam suscipias. Nam Troas nihil habet algoris. Ecce tibi locum amenum, quem Deus corporis tui imbecillitati parauerit. Nè cuncteris igitur, sed Troadem ire matures. Quapropter Siluanus eo migravit. Hoc loco miraculum ab eo editum percelsere animus est. Nauis oneraria planè maxima (quæ vulgo *πλατὴ*, ob latitudinem vocabatur) in qua ingentes vehabantur columnæ nuper in litore Troadis fabricata fuit, hæc cum in mare traducenda esset, & magna hominum multitudo cum multis funibus eam trahere conaretur, ne commoueri quidem poterat. Vbi istud dies complures factum fuit, putabatur nauis à dæmone detineri. Itaque Siluanum episcopum adeunt, rogant vt preces in eo loco faciat. Nam eo pacto solum nauem posse in mare protrahi credebant. At ille modeste de seipso prædicans, se peccatorem appellauit, dixitq; illud non suum, sed iusti alicuius opus esse. Verùm vbi acrius instabant, venit ad littus, preces ibi Deo fundit: funem vnum manu prehendit: iubetque alios opus aggredi, Nauis igitur Leui pulsu agitata in mare raptim fertur. Hoc miraculum à Siluano editum omnes illius

illius prouinciæ incolas magnopere ad pietatem incitauit. Siluanus in aliis etiam vitæ officiis magna suæ bonitatis ostendit indicia. Nam cum clericos ex litigantium controuersis quæstum facere videret, deinceps neminem ex clero Iudicem esse permisit, sed acceptis supplicantium libellis, vnum ex fidelibus laicis, quem æquo & bono fauere pro certo cognosceret, ei causarum cognitionem concedidit, sicque litigantes contentione & controuersia liberauit. His de causis Siluanus maximam gloriâ apud omnes conciliauit. Hæc de Siluano quanquam ab instituto videtur fortasse aliena, non tamen sine vtilitate legentium sunt à nobis commemorata. Sed iam redeamus, vnde sumus digressi, Maximiano igitur ad episcopatum Constantinopolitanum delecto, Basso & Antiocho Cofs. ad octauum Calend. Nouembris, ecclesiæ status pacatus & tranquillus fuit.

De Iudæis qui in creta fuerunt, quomodo illis temporibus multi fidem Christianam susceperint.

CAP. XXXVII.

Eodem ferè tempore, multi Iudæi in Creta Christi fidem receperunt, tali calamitate ad eam rem inducti.

Iudæus quidam veterator se Moysen esse simulauit, deque cœlo demissum dixit, vti Iudæos, qui illam insulam incolebant, per mare in continentem traduceret. Se namque eundem esse, qui olim Israelem per mare Rubrum ducens, conseruasset. Ad annum integrum nihil aliud moliebatur, quam vt singulas ciuitates totius insulæ peragraret, Iudæos in illis habitantes ad illud credendum impelleret, hortareturque vti omnes suas diuitias & possessiones relinquerent. Nam eos per mare aqua exciccatum in terram promissionis se traiecturum pollicitus est. Illi igitur eiusmodi vana & falsa spe in fraudem illecti, omnia opera quibus vti solebant, deposuerunt, facultates ac fortunas neglexerunt, earumque potestatem illis, qui eas accipere vellent, permiserunt. Vbi dies profectio- ni ab illo veteratore præstituta aduenit, ille præcedere, subsequi omnes cum mulieribus, & pueris cœperunt. Eos ergo ad promontorium mari imminens deducit: ex eo se in mare

A A 2

præci-

SOCRAT. HISTORIAE

præcipitare iubet. Proinde, qui primi ad præcipitium accesserant, ita faciunt: ac pars præcipitio obruti, pars aqua demersi statim perierunt: & nisi diuina prouidentia illis prospectum fuisset, multo plures interiissent. Nam fortè fortuna aderant Christiani, quorum alij piscatores, alij mercatores fuerunt: hi nonnullo eorum aqua prope suffocatos (qui iam tum in calamitate constituti, suam amentiam agnoscere cœperunt) extrahentes conseruarunt: alios ne se in mare deiicerent, prohibuerunt, exitio eorū, qui ante se præcipites dedissent commonstrato. Iudæi tū fraude patefacta, cum temerariam ipsorum credulitatem incusarunt, tum Pseudomoysem illum occidere contenderunt. At eum nullo modo comprehendere poterant: quippe clam se eorum conspectu subdlexerat. Vnde nonnullorum animis infedit opinio, eum exitialem Dæmonem fuisse, qui ad ipsorum gentis perniciem, hominis speciem induisset. Quocirca multi Iudæi in Creta ea clade impulsī, Iudaismo derelicto, ad fidem Christi se transtulerunt.

De ecclesiæ Nouatianorum conflagratione.

CAPVT XXXVIII.

BReui tempore post, Paulus Nouatianorum Episcopus, etsi vir reuera pius ante habebatur, tamen iam tum de eius sanctimonia multo maior opinio animis hominum concepta fuit. Constantinopoli fortè tale accidit incendium, quale nunquam antea accidisset. Nā magna pars vrbis igni ita conflagrauit, vt fortissima eius munimenta, & locus quidam publicus (qui Achilles dicitur) penitus vastarentur. Postremò ignis in ecclesiam Nouatianorum prope Pelargum sitam irrupit. Itaque Paulus, simul ac ecclesiam in periculum venire cerneret, ad altare profiliens Deo ecclesiæ conseruationem præcibus commendauit, neque pro ciuitate, & ecclesia illa præcari destitit. Deus igitur sicut rei euentus satis declarabat eius præces audiuit. Nam quāquam ignis in ecclesiam tum per ianuas, tum per fenestras iruebat, nihil tamen damni illi omnino attulit: quinetiam tametsi loca vicina flamma vndique vastauit, illam tamen ecclesiam igni circum circa quasi obsessam cernere licuit, eamque incendij furorem diuinitus euicisse. Incendium vbi

duos

duos dies noctesq; totidem urbē occupauerat, tandem omnino restitutum fuit: à quo licet multæ partes ciuitatis absumptæ essent, ecclesia, quam dixi, illæsa permansit. Et quod magis mirandum videtur, nullum fumi vestigium, vel trabibus eius alijsq; partibus ex ligno fabricatis, vel parietibus impressum vsquam cernebatur. Hoc factum est 16. Cal. Septembris, ad xiiij. Consulatū Theodosij, & Maximi primum. Nouatiani ex eo tempore diem festum ecclesiæ ab incendio conseruatæ quotannis, xvi. Calend. Septembris, quo Deo pro eius liberatione gratias agerent, celebrarunt: omnesque fere illam propter miraculū, quod in ea editum fuit, in magno honore habuerunt, & illum locum nō Christiani solum, verū etiam gentiles, tanquam verè sanctum colunt. Sed hæc quidem hæctenus.

Quod Maximiano episcopo Proclus successit.

CAP. XXXIX.

Maximianus cum duos annos, & Menses quinque ecclesiæ quietè præfuisset, exiit è vita, Areobindo, & Aspare Cofs. Pridie Id. Aprilis. Tunc erat forte septimana ieiuniorū, quæ proximè festum Paschatis antegreditur, diesque eiusdem, qui vulgo dicitur Quintus. Quo quidem tempore ab Imperatore Theodosio res prudenter tractata fuit. Nam ne controuersia, & tumultus in ecclesia denuo cieretur, abiecta cunctatione, dum adhuc Maximiani corpus insepultum iaceret, per episcopos, qui ibi aderant Proclum in sede episcopali collocandū curauit. Huic etiam negotio suffragabantur epistolæ Sclestini, episcopi Romani, quas ad Cyrillum episcopum Alexandriæ, & ad Ioannem episcopum Antiochiæ, & Rufum Thessalonicæ episcopum misit, quo eos doceret, nihil obstare, quo minus qui vnus ciuitatis vel nominatus fuisset Episcopus, vel iam esset Episcopus, ad alteram ciuitatem trāsferretur. Proclus igitur in sede episcopali locatus, corpus maximiani effert ad sepulchrum funusque celebrat.

De Proclo Episcopo qualisnam fuerit. CAP. XL.

Iam verò tempus se offert pauca de Proclo cōmemorādi. Proclus ab ineunte adolescentia lector fuit. Scholas

SOCRAT. HISTOR.

frequentavit, Rhetoricæque studiose operam nauavit. Qui cum ad ætatem virilem perueniret, multum cum episcopo Attico versatus est, illiusque scriba fuit. Quem in literis & virtute admodum proficientem Atticus ad gradum diaconatus euexit. Ac cum presbyterij honore dignus putaretur, a Sisinnio, vt supra demonstraui, ad episcopatum syzici designatus est. Sed hæc iam ante factitata erant. Id temporis verò sedem episcopalem ecclesiæ Constantinopolitanæ obtinuit. Vir erat morum probitate præter cæteros eximius. Quippe institutus ab Attico, omnes eius virtutes sedulo imitatus est. Tolerantiam qua etiam Atticus præditus fuit, multo magis quàm Atticus excoluit. Nam Atticus cum tempus postularet, hæreticis terrorem incussit: Proclus omnibus se mansuetum, & facilem præbuit, hæcque ratione multo citius, quàm vi eos ad ecclesiam traductos fore præuidit. Nam nullam sectam vexare instituit, sed illustre mansuetudinis decus quod ecclesiæ conuenit integrum seruauit, ei que reddidit. In qua re Imperatoris Theodosij exemplum secutus est. Nam vt illi visum fuit contra eos, qui rei agebantur, minimè authoritatem Imperatoriam exercere: ita Proclo eorum nullam prope rationem ducere, qui ab eo diuersam de Deo doctrinam amplectebantur.

Pluribus verbis scriptor hic Theodosij iunioris mansuetudinem extollit.

CAP. XLI.

PORRò autem Theodosius Imperator Proclum ob hanc causam, quam dixi, multum probauit. Nam eos qui sunt verè sacerdotes patientia exæquauit, nec illos, qui persequendi studio ducebantur, vlllo modo probare potuit: imò verò dicam audacius, Omnes qui verè sacerdotes sunt mansuetudine superauit, sicut libro Numerorum de Moyse loquitur: Erat Moyse vir mitissimus, super omnes homines, qui morantur in terra. Idem ipsum de Theodosio Imperatore iam dici potest, quod super omnes homines, qui morabatur in terra sit mitissimus. Propter quam quidem

Num. 12.

quidem mansuetudinem Deus hostes illius sine præliorum certaminibus ei subiugavit : sicut tum trophæa contra Ioannem tyrannum statuta, tum clades Barbarorum, quæ post consecuta est, euidenter ostendit . Nam Deus talia beneficia in hunc sanctissimum Imperatorem contulit, qualia in eos, qui olim iustitiam in vita diligenter colebant, contulerat. Atque certè non assentandi studio impulsus hæc scribo, sed reuera ita se habere omnibus deinceps perspicuè declarabo.

Quas clades barbari sustinuerint, qui Ioanni tyranno opitulati sunt. CAP. XLII.

POST tyranni necem, Barbari, quos ille ad auxilium sibi contra Romanos ferendum accersuerat, in fines imperij Romani incursionem facere constituerunt. Quo audito Imperator uti solet, istarum rerum curam Deo commendauit, atq; precibus se totum dedens, breui, quod in optatis erat, est consecutus. Quibus autem cladibus barbari opprimerentur, non incommodum est hoc loco recensere. Primum illorum dux, nomine Rugas fulminis iactu interiit, Deinde pestis subsecuta, maximam partem hominum qui ei parebant, è medio sustulit. Neque hoc satis esse videbatur, sed ignis etiam de celo delapsus, complures eorum qui supererant, absumpsit. Quæ res Barbarorum animis maximum iniecit timorem, non tam propterea quod contra bellicosam Romanorum gentem arma ferre ausi fuissent, quàm quòd Romanos à Deo præpotenti adiutos animaduernerent . Eodem tempore Proclus episcopus prophetiam quandam ex Ezechiele petitam in ecclesia docuit, eamque præclare ad salutem iam tum Romanis à Deo datam non sine maxima omnium commendatione accommodatit . Prophetia autem hæc est . Tu fili hominis vaticinare super Gog, principem Rhos, Misoch, & Thobel. Iudicabo eum morte & sanguine, & pluuia inundanti, & lapidibus grandinis : & ignem & sulfur pluam super eum, & super omnes qui sunt cum eo, & in gentes multas cum eo, & magnificabor, & glo-

SOCRAT. HISTOR.

& glorificabor, & notus ero in oculis multarum gentium: & scient quia ego sum dominus. Hac de causa Proclus maximam, ut dixi, laudem consecutus est.

Quòd Imperator Valentinianus Iunior Eudoxiam Theodosii filiam duxit uxorem.

CAP. XLIII.

Imperator verò Theodosius, ob suam ipsius mansuetudinem cum alia multa beneficia, tum illud vnum in primis diuina prouidentia recepit. filiã habuit ex coniuge Eudocia, cui Eudoxia nomen erat. Hanc Valentinianus eius consobrinus, quem partium occidentalium Imperatorem creauerat, sibi in matrimonium dari postulauit. Theodosius Imperator eius postulationi morem gessit. Ac cum esset de loco aliquo intermedio inter Romam & Constantinopolim interiecto ad celebrandas nuptias deliberatum, visumq; Thessalonica, itinere quasi dimidiato, illud negotij obire, Valentinianus Theodosio per literas significauit, ut nihil ipse sibi de ea re exhiberet molestiã. Se enim Constantinopolim venturum dixit. Itaque cum res partiũ occidentalium in tuto collocauisset, nuptiarum causa Constantinopolim proficiscitur. quibus confectis Isidoro, & Sinatore Coss. capit coniugem, & ad partes versus occidentem maturè reuertitur. Theodosius Dei beneficio hoc prospero & foelici casu potitus est.

Quòd Imperator ab Episcopo Proclo persuasus, Ioannis corpus ab exilio Constantinopolim transferendum, ac in apostolorũ ecclesia reponendũ curauit.

CAP. XLIIII.

Exiguo tempore post, Proclus Episcopus eos, qui propter Ioannis abdicationem separatim conuentus peragebant, cum cæteris in concordiam reduxit, & prudentia eorum animos offensos permulsi. Sed qua ratione istud effecerit, dicam. Corpus Ioannis Comanis sepultum, vbi Imperatori eam rem persuaserat, trigesimo quinto anno post eius abdicationem Constantinopolim transferendum curauit. Quod cum multo honore & splendida pompa publicè

blicè celebrata, in ecclesia Apostolorum condidit. Hac re igitur qui propter Ioannem conuentus seorsum faciebant, ad ecclesiæ concordiam reconciliati fuerunt. Quod factum est ad decimum sextum Consulatum Imperatoris Theodosii, Sexto Calend. Februarij. Vnde demiror equidem quid causæ fuerit cur tanta inuidiæ flamma contra Originè mortuum incensa sit (ducentis enim annis post morrem à Theophilo excommunicatus fuit) cum Ioannes trigesimo quinto anno, postquam è vita excesserat, sit à Proclo receptus in communionem. Verùm Proclus Theophilo tatum facilitate morum antecelluit. Ista autem qua ratione & acciderint, & quotidie accidant, prudentibus viris minimè obscurum est.

De morte Pauli Nouatianorū episcopi, & Martino, qui in eius locum surrogatus erat.

CAP. XLV.

Non multo post corpus Ioanis in Ecclesia Apostolorum repositum, Paulus ecclesiæ Nouatianorū Episcopus obiit mortem, eodè Consulatu, ad XII. Cal. August. qui suo funere omnes discrepantes dissentientesq; sectas vnâ quodammodo effecit Ecclesiã. Nam omnes eius corpus ad sepulchrum cum psalmis decantatis pariter deduxerunt. Quippe dum vixit, omnibus propter rectam sinceramque vitæ rationem perquam charus fuit. Quoniam autem Paulus mortem iam appetiturus, rem plane memorabilem gesserit, eam utpote huic historiæ admodum accommodatam, ad legètiū utilitatem hoc loco ponendam celsui. Quod autem, dum ægrotabat, consueta suæ monasticæ disciplinæ dieta vsus sit, neq; eam villo modo violauerit, quodq; etiam preces assidue facere non intermiserit, mihi silentio prætereundum puto, ne dum in illis commemorandis insisto, rem gestam ab eo, ut dixi, planè memorabilem & valde vtilem aliqua ex parte obscurare videar. Quænam igitur ea sit, iam dicere aggredior. Paulus è vita migraturus, omnes sacerdotes ecclesiarum quæ sub eo erant, accersitos sic allocutus est: Prouidete ut dum ego adhuc spiritum duco, Episcopus vobis designetur, ne postea ecclesiæ tumultu perturbentur. Cum responderent non ipsis potestatem Episcopi deligendi per-

SOCRATIS HISTOR.

mittendam esse (cum enim, inquit, alius nostrum aliud habeat iudicium, vnum eundemq; nominare non possumus, sed te eum quem volueris vt nos eligamus designare cupimus. idcirco, inquit, mihi hanc vestram promissionem scriptis mandatam tradite, quod cum estis electuri cui ego suffragatus fuero. Qua Syngrapha confecta, manuq; illorum subscripta, primum in lecto se paululum erigens, clam illis, qui aderant, nomen Marciani, qui presbyterij gradum obtinuerat, sub eoque didicerat monasticum vitæ genus, & id temporis fortè aberat, in ea inscripsit. Deinde cum illam obsignasset, primariosq; presbyteros etiam ad eandem sigillis suis etiam confirmandam induxisset, tradit Marco Nouatianorum in Scythia episcopo, qui tum in vrbe erat, sicq; illum affatur: Si Deo visum fuerit vt ipse amplius in hac vita maneam, hoc mihi depositum saluum redde: sin eius voluntas sit, vt hinc demigrem, reperies in hac syngrapha eum, quem ego mihi in episcopatu successorem designauerim. Quæ cum dixisset excessit è vita. Itaque triduo post eius mortem, Syngrapha coram ingenti multitudine resignata, cum inuenirent nomé Marciani in ea inscriptum, omnes vno ore illum hominem esse eo honoris gradu dignum exclamarunt: atque absq; mora miserunt aliquot, qui eum comprehenderent. Illi eum Tiberiopoli vrbe Phrygiæ vitam degentem dolo bono comprehendunt, indeq; secum deducunt: Ac 12. Calend. Septembris illum iam episcopum ordinatum, in sede episcopali collocant. Sed de his non est opus plura commemorare.

Quòd Imperator Theodosius coniugem suam Eudociam Hierosolyman miserit. CAP. XLVI.

Theodosius Imperator, deinceps preces Christo offerre, quibus gratias pro acceptis beneficiis agat, Christi q; nomen hoc munere obeundo eximijs honoribus decorare cœpit. Quinetiam Eudociam coniugem Hierosolyman misit. Quippe pollicitus erat illam hoc votum persoluturam, si filiam in matrimonio collocatam cerneret. Quin illa ipsa & ecclesias hierosolymorum, & omnes alias in vrbibus versus orientem sitas tum eo proficiscendo, tum domum redeundo varijs ornamentis honorificè illustrauit.

De

De Thalassio Cæsariæ urbis Cappadociæ Episcopo.

CAP. XLVII.

Proclus eodem tempore, ad decimum septimum Consulatum eiusdem Imperatoris, rem planè admirabilem, & qualem nemo veterum episcoporum aliquàdo effecerit, aggressus est. Nam Firmo, episcopo Cæsariæ Cappadociæ mortuo, Cæsarienses Constantinopolim aduentant, episcopum quæsituri. Ac cum Proclus lustraret animo quem ad eum episcopatum designaret, fortè fortuna die Sabbatorum, dum aliquem dispicere conabatur, omnes Senatores illum inspectarent, ad ecclesiam accedunt: in quorum numero fuit Thalassius, qui gætium & ciuitatum Illyrici præfecturam gessit. Cui partium versus orientem administrandarum curâ, vti fama est, imperatoris iussu suscepturo, Proclus manus imponit: & pro Præfecto Episcopû Cæsariæ declarat. Atque ad hunc modum ecclesiæ status id temporis prosperum & fœlicem successum habuit. Nos verò hoc loco finem nostræ historiæ imposituri, omnes vbiq; ecclesiæ, vrbes & gentes pace tranquilla frui optamus. Pace enim regnante historiæ scribendæ studio incensis, nullum omnino suppetet argumentum. Quippe nobis Theodore sanctissime, qui prouinciam historiæ literis prodendæ abs te nobis datam septem libris sumus complexi, nullum planè suppeditasset argumentum, si illi, qui ex seditionibus conflandis voluptatem capiunt, acquiescere voluissent. Hic septimus liber spatium triginta duorum annorum continet: tota autem historia in septem libros partita, annos centum quadraginta complectitur. Quæ orditur à primo anno ducetesi-mæ primæ Olympiadis, in qua Constantinus Imperator declaratus fuit, desinitq; secundo Anno ducentesi-mæ vigesi-mæ octauæ Olympiadis, ad decimum septimum Consulatum Imperatoris Theodosij.

Finis septimi libri.